

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1912.   Andra kammaren.   Nr II.

Onsdagen den 28 februari.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Herr statsrådet Petrén aflämnade Kungl. Maj:ts propositioner:
angående pensioner å allmänna indragningsstaten till extra tjänstemännen å järnvägsstyrelsens banbyrå Per Svanbeck och Gustaf Elias Erdmann; och

angående utvidgad befogenhet för vattenfallsstyrelsen att ändra af styrelsen afslutade kontrakt m. m.

Nämnda propositioner bordlades på begäran.

§ 2.

Upplästes ett till kammaren inkommet protokoll, så lydande:

Protokoll, hållet inför statsrådet och chefen för justitiedepartementet den 27 februari 1912.

Till justitiedepartementet hade från Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Kopparbergs län insändts en riksdagsmannafullmakt af innehåll, att sedan häradshöfdingen Th. af Callerholm blifvit utsedd till ledamot af Riksdagens Andra kammare för Kopparbergs läns östra valkrets för en tid af tre år, räknade från och med den 1 januari 1912, men denna plats blifvit ledig, vid förrättning enligt 67 § af lagen om val till Riksdagen ingenjören Sven Carlson i Falun blifvit utsedd att inträda såsom ledamot af nämnda kammare för tiden till den 1 januari 1915.

Vid den granskning af fullmakten, som företogs inför statsrådet och chefen för justitiedepartementet samt vidare af vederbörande fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret, framställdes mot fullmakten icke någon anmärkning.

Protokoll öfver hvad sålunda förekommit skulle jämte den granskade fullmakten öfverlämnas till Andra kammaren.

Efter uppdrag
Steno Stenberg.

Jämte det protokollet lades till handlingarna, godkände kammaren den däri omnämnda fullmakten samt förklarade herr Carlson behörig till riksdagsmannakallets utöfvande.

§ 3.

Föredrogs en från herr *Carlson* i Falun ingången ansökning att för företagande af en trängande och redan planerad utrikes resa samt för ordnande af enskilda angelägenheter erhålla ledighet från riksdagsgöromålen till och med den 25 nästkommande mars; och blef berörda ansökning af kammaren bifallen.

§ 4.

Kungl. Maj:ts å kammarens bord hvilande proposition angående lifränta åt förre fortifikationsarbetaren Carl Oskar Nordström, som härför föredrogs, hänvisades till bankoutskottet.

§ 5.

Vidare föredrogs, men blefvo ånyo lagda på bordet konstitutionsutskottets utlåtande nr 2, bevillningsutskottets betänkanden nr 7—10, lagutskottets utlåtande nr 20 och Andra kammarens fjärde tilltälliga utskotts utlåtande nr 1.

§ 6.

Till afgörande förelåg nu statsutskottets utlåtande nr 4, angående regleringen af utgifterna under riksstatens fjärde huvudtitel, omfattande anslagen till landtförsvarsdepartementet.

Punkterna 1—3.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 4.

Mom. a)–d).

Kammaren biföll hvad utskottet föreslagit.

*Ang.
tillägg till
aflönings-
villkor och
bestämmelser
för vissa be-
fattningshaf-
vare i armé-
förvalt-
ningen.*

Mom. e), angående vissa tillägg till nu gällande villkor och bestämmelser för åtnjutande af de i staten för arméförvaltningen upptagna aflöningsförmånerna för den civila personalen, föredrogs här-efter; och yttrade därvid

Herr Vennersten: Herr talman! Den fråga, som jag tager mig friheten att nu bringa på tal, kan icke göras till föremål för något yrkande från min sida, men det oaktadt ber jag att få säga några ord.

I Kungl. Maj:ts förevarande proposition på sidorna 21 och 22 talas under rubriken »Vaktmästarna» om en ändring af en anmärkning, gående ut på att reglera ett förhållande rörande ersättning för

vissa naturaförmåner, som vaktmästarna tidigare åtnjutit. Med denna sak förhåller det sig i korthet på följande sätt. Hos arméförvaltningen finnas 5 vaktmästare, som hittills åtnjutit förmånen af fri bostad och bränsle. Då emellertid arméförvaltningen för något år sedan flyttade in i eget hus med centraluppvärmning i alla lokaler utom vaktmästarebostäderna, så hade arméförvaltningen icke längre någon anledning att köpa bränsle för eget behof. Följden blef, att vaktmästarna fingo styra om bränsleinköp för egen räkning själfva, och då tillämpades icke den delen af ifrågavarande anmärkning, som gällde ett löneafdrag af 100 kronor för den ifrågavarande naturaförmånen. Vaktmästarna fingo alltså full lön utom ortstillägg, hvilket motsvaras af den fria bostaden. Men de skulle då köpa bränsle själfva. Sedan dess har arméförvaltningen hemställt om sådan ändring i anmärkningen, att den måtte bringas i öfverensstämmelse med rådande förhållanden, och den ändringen skulle gå ut på, att det lilla tillägget »hvarjämte å lönen afdrages 100 kronor årligen» skulle utgå.

Emellertid har departementschefen hemställt och Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen att i stället för detta afdrag af 100 kronor i anmärkningen införa bestämmelsen om ett afdrag å lönen af 15 kronor. Och hvarför? Jo, departementschefen anför, att i artilleristaben finnes en vaktmästare, som för den förmån af fritt bränsle, han tidigare åtnjutit, haft ett afdrag af 85 kronor på lönen. Alltså menar departementschefen, att när där en vaktmästare haft fritt bränsle, hvilken förmån värderats till 85 kronor, så skulle det vara rimligt att förfara på samma sätt i fråga om de 5 vaktmästarna i arméförvaltningen, hvilka således skulle erhålla ett afdrag på lönen af 15 kronor. Detta betyder emellertid för dem en nedsättning i de löneförmåner, som de under de senaste åren åtnjutit, af 15 kronor per år.

Nu kan man säga, att det finnes visst fog för att göra detta afdrag. Men för dem det gäller synes det något hårdt, ty faktiskt är enligt de upplysningar jag inhämtat, att förmånen af fritt bränsle åtminstone för en af dessa vaktmästare torde vara värd mera än 100 kronor, i det att denne, som är boende i vindsvåningen mot norr i arméförvaltningens hus, uppskattar sin bränsleåtgång till ett värde af 123 kronor per år.

Under sådana förhållanden har jag tagit mig friheten att bringa denna sak på tal för att till vederbörande statsråd vördsamt hemställa, att han behagade till ett annat år taga denna fråga under förnyadt öfvervägande. Jag är viss om, att en liten undersökning af den art, som jag haft tillfälle att göra, skall förmå honom att till nästa år inkomma med förslag om, att denna minskning i löneförmånerna måtte upphöra, och att sålunda de 5 ifrågavarande vaktmästarna därefter måtte få åtnjuta samma löneförmåner, som de haft under de föregående åren. Man kan ju visserligen invända, att dessa vaktmästare nu få förmånen att åtnjuta semester af 14 dagar om året, men samma förmån erhålla äfven andra vaktmästare i statens tjänst, och den reflexionen ligger därför för de nu ifrågavarande nära till hands: Visserligen få vi 14 dagars semester, men man drager af en krona om dagen.

Herr talman, jag har icke något yrkande att göra.

Ang.
tillägg till
afloings-
villkor och
bestämmelser
för vissa be-
fattningshaf-
vare i armé-
förvalt-
ningen.
(Forts.)

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll hvad utskottet i förvarande moment hemställt.

Ang.
kommen-
dantsstaten.

Efter föredragning härpå af *punkten* 5, angående kommandantsstaten, lämnades på begäran ordet till

Herr Thorsson, som anförde: Jag har icke annat yrkande än bifall till utskottets framställning, men det är en sak, som jag vid denna punkts behandling vill med några ord beröra. Det har meddelats mig, att kommandanten i Boden inrättat en särskild garnisonspastorsbefattning. Därom är ju ingenting att säga, om man sammanslår de löner, som finnas på de olika truppförbandens stater, och med dem aflönar en garnisonspastor. Men det har för mig uppgifvits, att denna pastor utöfver den vanliga lönen har fått sig tilldelad en bostadslägenhet af samma omfattning, som tilldelas en kapten. Jag vet icke, om denna uppgift är fullt korrekt, men skulle den vara det, så förefaller det mig, som om kommandanten i detta fall handskats med kronans lokaler på ett sätt, som icke är fullt öfverensstämmande med författningarna, och att han utan Riksdagens hörande beviljat ett lönetillägg till ifrågavarande beställning af afsevärd omfattning.

Medan jag har ordet, ber jag med herr talmannens tillåtelse att få fästa uppmärksamheten på en annan sak, som synes mig stå i samband med det nu påpekade. Det sträfvas där uppe i Boden efter att göra en utbrytning af den militära kontingenten af medborgarna från de civila, att med andra ord skapa en garnisonsförsamling med både kommunala och kyrkliga angelägenheter fullständigt skilda från den öfriga kommunen. Och jag kan icke underlåta att fästa mig vid den motivering, som kommandanten lägger till grund för ett sådant sträfvande, när han säger, att det ur försvarssynpunkt kan ligga en viss fara i att de militära och civila ha sina kommunala angelägenheter gemensamt, därför att mellan parterna skulle uppstå något slags ovänskap om kommunens förvaltning i ekonomiskt hänseende, hvilket vid ett eventuellt angrepp kunde verka hämmande på fästningens försvar. Och så söker herr kommandanten stöd för denna uppfattning uti krigshistoriska händelser, där den civila befolkningens stämning under belägringar växlat från det mest hängifna deltagande i försvaret till *hemligt*, ja, till och med *öppet motstånd* mot de militära försvarsåtgärderna.

Ett studium af *tideböckerna* har bringat kommandanten till den åsikten att fästningar icke böra förläggas till städerna utan vara placerade på landsbygden. Jag trodde för min del, att, då det var fråga om att anlägga en fästning, man uppsökte eu plats, där man ansåg, att densamma bäst tjänade landets försvar och icke en plats, med hänsyn till möjligheterna att sortera de militära och civila medborgarna från hvarandra.

Jag vill erinra om, att från samma håll, hvarest nu betonats nödvändigheten af denna sortering, förut frambällits vikten af att våra regementen skola förläggas till städer, därför att städernas *demonkratiska anda* skulle inverka på den *militära andan*, i syfte att åstadkomma bättre samförstånd mellan civila och militärer. Här

Återigen är kommandanten rädd för att Bodens demokratiska anda och den militära andan skola råka i lufven på hvarandra, så att fästningen därigenom utsättes för faran af ett försvagadt försvar. Detta motiv för utbrytandet af garnisonsförsamlingen i Boden förefaller mig vara mycket långsökt.

Det må nu så vara, att under uppbyggandet af detta samhälle personer med allt annat än goda afsikter infunnit sig i Boden eller kanske förut uppehållit sig där och att de genom obehöriga affärsmetoder tvingat upp jordpriset, hyror och skatter till en afsevärd höjd. Men jag vill också framhålla, att det finnes en hel mängd medborgare där, som befinna sig i en arbetares ställning, och att utan något deras görande eller låtande genom garnisonens förläggande dit lefnadskostnaderna blifvit ovanligt höga. Regeringen och Riksdagen skulle handla oriktigt, om de, sedan man pålagt dessa medborgare en öfver höfvan hög skattebörd, skulle biträda den uppfattning, som framhållits af kommandanten, besluta en utbrytning af de militära personerna från den civila kommunen. Den civila kommunen bör äga rätt att äfven för framtiden få åtnjuta de skatteförmåner, som den militära förläggningen dit kan medföra, då den civila kommunen i allt fall får bära en mängd kostnader, som den skulle vara befriad ifrån, om icke fästningen förlagts till Boden.

Jag har ansett det vara min skyldighet att påpeka dessa förhållanden, på det att åtminstone Riksdagen må sättas i tillfälle att pröfva detta spörsmål, innan utbrytning sker.

Jag har, herr talman, icke annat yrkande att göra än bifall till utskottets hemställan.

Yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 6—11.

Utskottets i dessa punkter gjorda framställningar blefvo af kammaren bifallna.

Punkten 12, angående anslaget till ålderstillägg.

*Ang.
ålderstillägg.*

Under punkt 12 af fjärde hufvudtiteln hade Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen att öka anslaget till ålderstillägg, nu 82,350 kronor, med 2,950 kronor till 85,300 kronor.

I två likalydande motioner, väckta den ena, nr 4, i Första kammaren af herr *Wavrinsky* och den andra, nr 21, i Andra kammaren af herr *Palmstierna* m. fl., hade yrkats, att Riksdagen ville besluta, att tygunderofficerarna vid artilleriets tygstater skulle äga rätt till ett ålderstillägg å 300 kronor efter 5 års väl vitsordad tjänst, och för sådant ändamål höja förslagsanslaget till ålderstillägg å fjärde hufvudtiteln från 81,400 till 82,900 kronor.

Utskottet hemställde:

a) att herr *Wavrinskys* motion nr 4 och herr *Palmstiernas* m. fl. motion nr 21 icke måtte af Riksdagen bifallas; samt

Ang. b) att Riksdagen måtte, i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag, *ålderstillägg*. öka anslaget till ålderstillägg, nu 82,350 kronor, med 2,950 kronor till 85,300 kronor.
(Forts.)

Sedan utskottets hemställan föredragits, gaf herr talmannen på begäran ordet till

Herr Martin, som anförde: Herr talman! Herr Palmstierna har i sin motion yrkat, att ett ålderstillägg på 300 kronor skulle utgå till tygunderofficerarna vid artilleriets tygstater. Motionen är icke ny för året, då nämligen en motion i liknande syfte väcktes år 1909.

Det var ursprungligen min tanke att vara af samma mening som statsutskottet, nämligen att motionen borde afslås. Sedermera blef emellertid chefen för artilleristyrelsen uppkallad till statsutskottet för att höras öfver vissa tekniska spörsmål, och samtidigt som han hördes öfver dessa interPELLERADES han angående sin ställning till frågan om det föreslagna ålderstillägget till tygunderofficerarna. Nu förhåller det sig så, att det yttrande, som nämnda chef afgaf angående sin ställning i sistberörda fråga, gjorde på mig ett sådant intryck, att jag blef fullt omvänd till tygunderofficerarnas förmån. Detta gjorde också, att jag något närmare satte mig in i frågan och undersökte, huru det förhölle sig med den civilmilitära personalens aföningsförmåner vid artilleriets tygstater.

Jag kom då underfund med att tygmästaren vid Stockholms station varit mycket verksam för att få detta ålderstillägg till tygunderofficerarna genomfördt. Och det förvånade mig, att, då tygmästaren, som bäst känner dessa tygunderofficerares arbetsprestationer och därför är en varm vän af ett ålderstillägg för dessa underofficerare, med all kraft arbetar därpå, chefen för artilleristyrelsen skulle vara motståndare till förslaget. Detta gjorde, att jag närmare undersökte denna fråga.

Om man något närmare granskar utskottets utlåtande, så visar det sig också, att utskottet har, åtminstone i viss mån, frångått den motivering, som det hade för sitt avslagsyrkande förra gången en liknande fråga förelåg till Riksdagens behandling.

Utskottet säger nämligen längst ned på sidan 17: »Utskottet vill häremot framhålla, att tygunderofficerarna naturligen hafva annan tjänstgöring än styckjunkarna, men att tygunderofficerarna dock i allmänhet varit verkliga underofficerare, som på ansökan blifvit anställda såsom tygunderofficerare.»

Först och främst vill jag säga, att alla personer vid artilleriets tygstater anställas efter ansökan, så att detta är icke något särskildt undantag för underofficerarna vid artilleriets tygstater. För öfrigt är förhållandet det, att de flesta personer vid artilleriets tygstater, som icke äro särskilda fackmän, såsom besiktningrustmästare med flera, hafva förut varit underofficerare. Jag anser således detta icke vara något särskildt egendomligt för tygunderofficerarna.

Dessutom vill jag påpeka, att alla personer vid tygstaterna ända upp ifrån tygingenjören och ned till tyghandtverkaren hafva ålders-

tillägg af växlande storlek. Endast dessa tygunderofficerare vid tygstaterna hafva det icke. Anledningen till att så är förhållandet är sannolikt den, att de kallas för underofficerare, under det att ingen annan person, som är anställd vid dessa tygstater, har sådan titel. Allesamman äro dock civilmilitära personer och allesamman hafva de ålderstillägg och äro anställda på ansökan. Vid artilleriets tygstater är det således ett undantag för dessa tygunderofficerare.

Ang.
ålderstillägg.
(Forts.)

Nu påstås det, att dessa tygunderofficerare hafva artilleristyrelsens särskilda onåd. Om så skulle vara fallet, kan jag icke begripa, hur statsutskottet kan säga, att det icke kan vara med om att tillstyrka en framställning, som är gjord af en enskild motionär. Man kan icke gärna sätta i fråga, att artilleristyrelsen, åtminstone icke på länge, skall inkomma med framställning om ålderstillägg åt de ifrågasvarande tygunderofficerarna, hvilka icke stå så väl till boks hos artilleristyrelsen. Jag tror emellertid för min del, att man måste fästa synnerligen stort afseende vid hvad tygmästaren vid Stockholms station yttrat, då han framhåller nödvändigheten af att dessa tygunderofficerare, hvilka för öfrigt äro jämställda med öfriga personer vid tygstaterna, äfven i lönehänseende måtte blifva jämställda med dessa, så att lönen skulle utgå efter samma principer.

Vidare förhåller det sig så, att frågan om ålderstillägg för dessa tygunderofficerare inverkar på deras pensioner, därigenom att ålderstillägget inberäknas vid bestämmandet af pensionernas belopp, så att de personer, som äro jämställda med tygunderofficerarna, få högre pension än hvad de sistnämnda få. Således anser jag, att äfven i detta fall det är rättvist, om tygunderofficerarna få det ålderstillägg, som det här är fråga om, ehuru utsikterna därtill naturligtvis äro mycket små. Men frågan arbetar sig dock så småningom fram, därför att det är en orättvis sak att, såsom för närvarande sker, skilja mellan tygunderofficerare och andra personer vid artilleriets tygstater.

På ett ställe talar utskottet om, att det icke vill göra någon särskild jämförelse mellan tygunderofficerare och besiktningsrustmästare, därför att de senare skulle behöfva hafva fackinsikter, fackkunskaper. Därvidlag vill jag endast säga, att gevärsbandtverkare och tygskrifvare innehafva samma tjänsterang, nämligen sergeants, och de hafva båda ålderstillägg, men nu inträffar det egendomliga förhållandet, att tygskrifvare hafva ett ålderstillägg, som utgår efter något förmånligare grunder än hvad gevärsbandtverkarnas gör. Där hafva således fackinsikter blifvit satta i andra rummet, men här skulle de blifvit satta i första rummet, hvilket jag anser vara något inkonsekvent.

Vidare anföra motionärerna, »att alla tygunderofficerare utom en — i Stockholm — ständigt tjänstgöra såsom verkmästare, emedan inga verkmästare finnas utom i Stockholm och Boden, på hvilket senare ställe däremot icke finnes någon tygunderofficer».

Därom säger utskottet: »Häremot vill utskottet erinra, att arbetet vid de tygstationer, där tygunderofficerare tjänstgöra såsom tygverkmästare, är af väsentligen mindre omfattning än vid statio-

Ang.
ålderstillägg.
(Forts.)

nerna i Stockholm och Boden. Utskottet kan därför icke finna nyssnämnda af motionärerna omnämnda förhållanden utgöra något skäl för större likställighet i aflöningshänseende mellan nämnda båda befattningshafvare.» Ja, jag kan icke annat än tycka, att det är något egendomligt, att statsutskottet gifvit sig in på ett bedömande utaf, om arbetet är af mindre eller större omfattning vid de olika tygstationerna, och detta därför att underofficerarna ju absolut icke äro skulden till, om t. ex. arbetet vid Jönköpings eller någon annan tygstation kanske är af mindre omfattning än vid andra tygstationer. Ty det är väl, antager jag, högre myndighet än underofficerarna, som bestämmer detta.

Det står också på en sida i statsutskottets utlåtande, att dessa tygunderofficerare uppbära »gratifikationer och arfvoden». Man skulle därutaf kunna få den uppfattning, att de uppbära båda sorterna, såväl arfvoden som gratifikationer. Nu är emellertid förhållandet, att vid Stockholms tygstation tygunderofficerarna icke hafva några gratifikationer. Dessa upphörde 1906, om jag icke blifvit illa underrättad.

När den förutnämnde chefen var uppe i statsutskottet, tillfrågades han äfven, om tygunderofficerarna vid artilleriets tygstater vore skyldiga att bära uniform. Det är nämligen så, att inga civilmilitära personer där bära uniform; men det är också känt, att tygunderofficerarna hafva skyldighet att hålla sig med uniform. På denna fråga svarade nämnde chef något undvikande och ville göra gällande, att tygunderofficerarna själfva vore intresserade af att bära uniform samt äfven bure uniform någon gång, då nämnde chef komme på inspektion. Jag har emellertid sökt att undersöka, huru det förhåller sig med den saken. Ty att hålla sig med uniform är ju nämligen en ganska stor utgift, som tillskyndas dessa underofficerare; de äro ju också civilmilitärer, och icke några andra af denna personal vid omnämnda stater hafva skyldighet att hålla sig med uniform. Det visade sig då att i generalorder den 23 december 1902 har föreskrifvits, att underofficerarna vid artilleriets tygstater skola vara skyldiga att hålla sig med uniform. Under sådana förhållanden ter det sig något märkvärdigt med hela denna fråga.

Jag har nu visserligen icke några stora utsikter att tvinga den igenom gentemot ett enhälligt statsutskott. Men, såsom jag sade förut, frågan återkommer otvifvelaktigt till ett annat år. Därom är jag förvissad. Och jag skall göra på hvad mig ankommer för att ännu en gång få den fram.

I allt fall vågar jag, herr talman, mig på att göra ett yrkande om bifall till statsutskottets förslag i nu ifrågavarande punkt med den ändring, att det af motionärerna föreslagna belopp af 1,500 kronor, som skulle utgå såsom ålderstillägg till nämnda tygunderofficerare, måtte tilläggas det af utskottet under punkt 12 tillstyrkta beloppet af 85,300 kronor.

I detta anförande, under hvilket herr vice talmannen öfvertagit ledningen af kammarens förhandlingar, instämde herrar *Palmstierna*, *Hamrin*, *Cederborg* och *Indebetou*.

Härpå yttrade:

Ang.
ålderstillägg.
(Forts.)

Herr Nilson i Orebro: Herr talman! Det är, såsom den ärade föregående talaren anförde, så, att denna motion är en gengångare sedan år 1909. Men den är en gengångare jämväl så till vida, att, då motionärerna skulle välja sin utgångspunkt för att finna det belopp, om hvars uppförande på stat de skulle hemställa, de togo till utgångspunkt det belopp, som enligt 1909 års riksdags beslut är uppfördt i riksstaten för år 1910. Detta gör också, att motionärerna uti sin kläm stannat vid att hemställa, att beloppet utaf ålderstillägg måtte uti riksstaten uppföras med 82,900 kronor, under det att Kungl. Maj:ts förevarande proposition har ett belopp i förevarande fall utaf 85,300 kronor. Således, ett bifall till motionärernas hemställan härutinnan skulle medföra, att beloppet skulle blifva 2,400 kronor mindre än det, hvarom Kungl. Maj:t har hemställt.

Nu är det visserligen sant, att det yrkande, som den siste ärade talaren här gjorde, hänför sig till, att man skulle uppföra ett belopp af 1,500 kronor utöfver hvad som statsutskottet har gjort hemställan om, och som innebär ett tillstyrkande af Kungl. Maj:ts förslag. Men då kommer man, såvidt jag förstår, till eu summa, som ligger med 1,500 kronor utöfver det högsta belopp, hvarom något förslag föreligger. Jag tror icke att det går för sig att vid denna tidpunkt framkomma med en alldeles ny motion. Det förefaller mig således, som om det redan af denna anledning vore alldeles omöjligt att här bifalla det yrkande, som gjordes utaf den näst föregående talaren.

Men detta skall emellertid icke hindra mig från att ingå på en närmare undersökning af de skäl, som utaf såväl motionärerna som den ärade talaren på Stockholmsläns-bänken blifvit anförda för ett bifall till beredande af ålderstillägg åt tygunderofficerarna. Dessa skäl äro tre. Först och främst säges det, att tygunderofficerarna böra jämställas med tygverkmästarna. För det andra, säges det, hafva alla öfriga personer vid artilleriets tygstater ålderstillägg. Och för det tredje är det pensionsförhållandena, som skulle bringas i ett bättre förhållande till hvad som gäller för andra med dem likställda personer.

Jag ber då till en början att få erinra — hvilket heller icke den näst föregående talaren bestred — att det är en stor skillnad mellan de stora tygstationerna och de små tygstationerna. Han ville visserligen göra gällande, att den saken bevisar ingenting. Ja, det beror på, huruvida man lägger den synpunkten på en afönning, att det är arbetets art och beskaffenhet, som bör vara det måttgivande, då det är fråga om att tillmäta afönningen. Motionärerna hafva också, då de talat om, hurusom dessa tygunderofficerare äro ogynnsamt ställda i jämförelse med tygverkmästarna, helt och hållet förtegat, att tygunderofficerarna uppbära såväl särskilda arfvoden som också i vissa fall gratifikationer.

Motionärerna säga här på sidan 2 i sin motion, att vid Stockholms tygstation — en af de större tygstationerna — af där anställda tygunderofficerare »den ene tjänstgör vid artillerimuseum bredvid sin öfriga tjänst». Hvad vill det säga? Jo, det vill säga, att tjänsten

Ang.
ålderstillägg.
(Forts.)

såsom tygunderofficer icke är i högre grad ansträngande vid Stockholms tygstation, än att tygunderofficieren bredvid denna befattning kan upprätthålla en annan befattning vid artillerimuseum, som inbringar honom ett årligt arvode af 400 kronor. Vidare säges det, att den andre tygunderofficieren har den ansvarsfulla befattningen såsom »föreståndare för tygstationens artillerilaboratorium». Det är riktigt, att han så har. Men han uppbär såsom arvode för denna befattning och såsom arvode jämväl för en annan befattning ett sammanlagdt belopp af 600 kronor. Det förhållandet, att en tygunderofficers arbete vid en tygstation icke tager hans tid och krafter mera i anspråk, än att han bredvid och jämte denna befattning kan upprätthålla andra befattningar och för dem få uppbära särskildt arvode, är det, frågar jag, en omständighet, som på något sätt bör berättiga till, att tygunderofficerarna skulle komma i åtnjutande jämväl af ålderstillägg? Det har jag åtminstone för min del icke kunnat förstå — och icke statsutskottet heller. Vid de mindre tygstationerna är arbetet mindre kräfvande än vid de större.

Tygunderofficerarna hafva precis samma pensionsförmåner som styckjunkare och fanjunkare. De äro fullkomligt likställda med hvarandra. Men den skillnaden äger likväl rum, att en underofficer måste afgå ur tjänsten vid 50 års ålder, under det att en tygunderofficer får kvarstå i tjänst till 60 år. Detta förmåna motionärerna vara en olägenhet. Ja, jag medgifver, att man kan tvista därom. Men jag är för min del fullt öfvertygad om, att hvilken som helst underofficer, som blefve tillfrågad, då han uppnått 50 års ålder, om han ville stå kvar i tjänst ytterligare 10 år mot åtnjutande af sina fulla aflöningsförmåner, tacksamt skulle antaga ett sådant erbjudande. Underofficerarna i trupptjänst äro tvungna att afgå vid tidigare ålder, beroende därpå att arméns försvarsberedskap så kräver. Men af tygunderofficerarna kräfves icke samma kroppsliga vigör. Det kräfves icke af dem samma ansträngningar. Och därför hafva de tillerkänts senare afgångsålder. Men jag kan icke finna annat, än att det är en förmån för dem.

Så var det då den omständigheten, att alla öfriga personer vid artilleriets tygstater åtnjuta ålderstillägg. Ja, det kan väl icke ändå få utgöra ett skäl för att bifalla motionen. Ty det är väl alldeles uppenbart, att grunderna för aflöningen till denna personal i sin helhet är annorlunda, än hvad de äro för tygunderofficerarna.

Jag vill emellertid till slut säga, att jag är motionärerna tacksam för att de i år kommit fram med denna motion. Motionärerna hafva visserligen haft för afsikt att med sin motion belasta statskassan med en utgift af 1,500 kronor. Men jag har den bestämda uppfattningen, att den omständigheten, att motionärerna framkommit med motionen äfven i år, skall hafva den följd med sig, att statskassan skall erhålla 3,250 kronor mindre i årlig utgift än förut, och detta utaf den anledningen att enligt ett gammalt kungligt bref ett belopp af 3,250 kronor i gratifikation utgår till samtlig personal vid artilleriets tygstater. Jag föreställer mig, att, då detta bref utfärdades, lönerna icke voro reglerade på det sätt, som de nu äro. När lönerna sedermera reglerades, glömde man utaf att upphäfva detta

kungliga bref. Men en fullständig reglering har emellertid sedermera ägt rum. Jag vågar därför till det närvarande statsrådet rikta en vördsam anhållan, att regeringen måtte taga denna sak under öfvervägande, huruvida det för närvarande finnes sakliga och reella grunder för att låta detta gratifikationsbelopp fortfarande årligen utgå.

Jag tillåter mig alltså, på grund utaf hvad jag nu anfört, att yrka bifall till statsutskottets hemställan.

Ang.
ålderstillägg.
(Forts.)

Herr Martin: Herr vice talman! Att civilkommissionens ärade ordförande skulle vara intresserad af att besparingar för statsverket göres äfven i fråga om de utgifter, som gå till den relativt lågt aflönade tjänstemannakår, som det här gäller, var jag på det klara med, ty det måste jag säga, att civilkommissionen hittills hufvudsakligast inriktat sin uppgift på att spara, hvilket sedermera mängen gång gått ut öfver de små och deras förmåner, vare sig de utgå in natura eller kontant. Detta var jag, som sagdt, på det klara med; det är ingenting nytt, det vill jag säga herr Nilson.

Herr Nilson sade, att de nu ifrågavarande befattningsinnehafvarne kunna upprätthålla flera befattningar och att den omständigheten, att de icke skulle ha så mycket att göra, utgjorde ett skäl för att sätta deras aflöning lägre. Jag vill då, för att visa, huru det härvidlag förhåller sig, nämna, att exempelvis biträdet åt museiföreståndaren vid artillerimuseum måste tjänstgöra äfven om söndagarne, och det är väl ändock så, att man i allmänhet gör anspråk på att få ha söndagarne så mycket fria som möjligt. För öfrigt är denna personals biinkomster af sådan art att de erhållas antingen för arbete, som delvis måste utföras å fritid eller också är denna biinkomst ersättning för arbete, som är särskildt kräfvande eller riskabelt att utföra.

Hvarför man skall göra en jämförelse mellan dessa tygunderofficerare och truppunderofficerare i stället för att jämföra de förra med den öfriga personalen på artilleriets tygstater, begriper jag verkligen icke. Tygunderofficerarne, tygskrifvarne och tygförvaltarne ha tagit afsked från den militära tjänsten och i stället kommit på artilleriets tygstater, men tygunderofficerarne åtnjuta icke, såsom de öfriga, ålderstillägg. Dessa andra ha således i det hänseendet en bättre och förmånligare ställning än tygunderofficerarne. Jag vill vidare säga, att tygunderofficerarne icke ha någonting emot, om Kungl. Maj:st eller civilkommissionen till och med toge bort den till tygunderofficerarne utgående gratifikationen eller arfvodet, hvad det nu kallas för, och tygunderofficerarne i stället finge ålderstillägg. Ett ålderstillägg inverkar, såsom jag förut sagt, på pensionen, hvilket däremot icke en gratifikation eller ett arfvode, om än aldrig så stort, kan göra. Det är således bättre att få ett ålderstillägg än att få en gratifikation eller ett arfvode, som icke har annan betydelse än såsom varande en tillfällig förtjänst.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Nilson i Örebro: Det kan naturligtvis icke i ringaste mån falla mig in att bemöta det personliga angrepp, som herr Martin,

Ang.
ålderstillägg.
(Forts.)

fann lämpligt rikta mot mig och mina kamrater inom civilkommissionen; det är ju så, att vi, som tillhöra civilkommissionen, äro utsatta för klander från militärt håll uppifrån och — som man märkt — äfven nedifrån, och det är en omständighet, som vi få bära och alltjämt komma att bära med det största jämnmod och lugn.

Hvad jag däremot vill säga är, att om en underofficer, som stått på artilleriets stat och haft trupptjänst att fullgöra, funnit med sin fördel förenligt att söka anställning på tygstaten såsom tygunderofficer, har han naturligtvis, innan han gjorde en dylik ansökan, noggrant öfvervägt alla de fördelar, som voro förenade med att vinna anställning vid tygstaten. Det kan om dessa befattningar sägas, att de äro eftersträfvansvärda och eftersökta.

Därjämte tillåter jag mig erinra att tygunderofficerarne äfven ha avancemöjligheter; de kunna nämligen bli tygförvaltare med väsentligt högre aflöning än hvad de ha såsom tygunderofficerare.

Hvad vidare angår pensionssynpunkten, kan och bör den ju icke inverka på denna sak. Den militära pensionsfrågan är för närvarande föremål för en omsorgstull ompröfning, och jag vet, att det är herr statsrådets och chefens för landtförsvarsdepartementet mening att om möjligt redan nästa år få den frågan underställd Riksdagens pröfning, så att Riksdagen blir då äfven satt i tillfälle att pröfva spörsmålet om tygunderofficerarnes pensionering.

Jag vidhåller mitt yrkande om bifall till statsutskottets hemställan i nu förevarande punkt.

Härmed var öfverläggningen slutad. Efter af herr vice talmanen gifna propositionen på dels bifall till utskottets hemställan, dels ock bifall till det af herr Martin framställda yrkandet, blef utskottets hemställan af kammaren bifallen.

Punkterna 13—15.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Ang.
lega för vissa
hästar.

Härefter föredrogs *punkten 16*, angående lega af hästar för artilleriets, ingenjörtruppernas och trängens exercis; och erhöles därvid ordet af

Herr Thorsson som anförde: Herr talman, mina herrar! Ehuru jag äfven i denna punkt kommer att yrka bifall till utskottets hemställan vill jag dock säga, att jag under den förberedande behandlingen af detta ärende varit ytterst tveksam, om jag skulle kunna gå med på utskottets hemställan om bifall till Kungl. Maj:ts begäran. Det är nämligen så, att under fjolåret hushållade icke de militära myndigheterna med detta anslag så sparsamt, enligt mitt sätt att se saken, som man hade rätt att fordra. Det fanns artilleriregementen, där man hade ett afsevärdt större antal hästar än man egentligen hade bruk för. Jag vet, att detta har urskuldats med, att ändring i uthyrningsplanen gjordes så sent, att man icke hann att ordna saken bättre. Men det vore väl märkvärdigt, om, ifall de militära

myndigheterna fått för många hästar, det icke skulle vara möjligt att åstadkomma en uppgörelse med hästägarna för att få lämna ifrån sig de öfverflödiga hästarna, innan den aftalade uthyrningstiden tilländalupit, så att man sluppe ha dem kvar på kronans stall, där de ingenting uträttade utan endast tärde på furageringsanslaget. Då Riksdagen medgaf, att legningsanslaget skulle förvandlas till reservationsanslag, skedde detta i syfte att de olika truppförbanden skulle inbjudas till en sparsammare hushållning med anslaget, men det var aldrig Riksdagens afsikt, att besparingen på legningsanslaget skulle åstadkommas på furageringsanslagets bekostnad, så har emellertid skett; vid flera truppförband har under 1911 ett afsevärdt antal hästar legts under en betydligt längre tid än hvad hittills varit brukligt och i vissa fall ha hästarna legts för hela året. Mot detta legningssystem har nu utskottet i sin motivering reagerat, ty det är gifvetvis en ren misshushållning att hyra en häst för ett helt år; då vore det väl bättre, att kronan köpte hästen i stället för att hyra den på så lång tid, och detta gäller desto mera, när det icke inskränker sig till en häst, utan omfattar många. Vid ett truppförband påvisar chefen, att han sparat 6,000 kronor på legningsanslaget genom att hyra hästar för en längre tid, samtidigt har legningsdagarnas antal betydligt öfverskridits; visserligen ha vi, heter det, öfverskridit furageringsanslaget med 3,000 kronor, men i hvarje fall blir det för statsverket en ren besparing på 3,000 kronor.

Ja, det är mycket enkelt att resonera på det sättet; men det ena — furageringsanslaget — är ett förslagsanslag, det andra — legningsanslaget — ett reservationsanslag, som truppförbanden kunna hushålla med efter godtfinnande, med den begränsning att de icke öfverskrida detsamma, om de inbespara något af detta anslag det ena året, kunna de utnyttja detta sparade belopp till sista styfvern nästa år. Om man gör en sammanräkning öfver hushållningen af dessa båda anslags användning inom hela armén under 1911, kan resultatet komma att visa ett betydligt öfverskridande af det *beräknade* furageringsanslaget. Detta sätt att hushålla kan leda oss in i förvecklingar af stor omfattning och påtvinga statsverket afsevärda utgifter, som Riksdagen icke har behörig möjlighet att kunna kontrollera. Genom en generalorder, som Kungl. Maj:t utfärdat i januari innevarande år, har myndigheterna medgifvits rätt att öfverskrida beräknade legningsdagar, blott de hålla sig inom ramen af anslagets storlek. Genom denna generalorder inbjudes truppförbanden att fortsätta den under 1911 tillämpade legningsprincipen. Kungl. Maj:t handlar i full öfverensstämmelse med Riksdagens önskan, om nu omnämnda generalorder utbytes af en ny, däri truppförbanden förständigas att icke öfverskrida det *beräknade antalet hästlegningsdagar*, som lagts till grund för legningsanslaget. Sedan må, enligt min uppfattning, vederbörande truppförband ha rätt att inom denna ram röra sig med den största möjliga frihet. Om de sålunda anse det med vapnets och tjänsteus fördel förenligt att hellre hyra trettio hästar för ett halit år än sextio endast för tre månader, så skall jag för min del icke hindra detta. Jag vill endast fästa uppmärksamheten på, att man icke får hushålla så med det ena anslaget, att man obehörigt använder ett

Ang.
lega för vissa
hästar.

(Forts.)

Ang. lega för vissa hästar.
(Forts.) annat anslag, i detta fall furageringsanslaget, som ju i verkligheten anstränges i mycket högre grad, än hvad siffrorna här angifva. Vid beräkningen af detta anslag har ansetts, att en krona om dagen i utfodring för hvarje häst vore tillräckligt, men jag vet truppförband, där furageringskostnaden under fjolåret uppgick till 1 krona 25 öre och därutöver per häst och dag; det blir således ett afsevärdt belopp, som man här kan belasta det ena anslaget med genom en oriktig användning af ett annat. Jag har, som sagdt, härmed blott velat fästa Kungl. Maj:ts uppmärksamhet på förhållandet, på det att den utfärdade generalordern måtte ändras.

Vidare yttrades ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

Punkten 17.

Utskottets hemställan bifölls.

Ang. garnisons-sjukhusen i Stockholm, å Karlsborg och i Boden. Sedan *punkten 18*, angående garnisonssjukhusen i Stockholm, å Karlsborg och i Boden, nu föredragits, anförde

Herr Nilson i Örebro: Herr talman! Jag har intet annat yrkande att här framställa med afseende å utskottets hemställan än på bifall till densamma, men däremot vill jag framställa ett yrkande om viss ändring i utskottets motivering till denna dess hemställan.

Man har vid nogare öfvervägande ansett sig böra göra den ändringen i fråga om tredje stycket å sidan 23, att i den mening, som börjar med orden: »Utskottet finner sig dock icke kunna göra hemställan om» o. s. v., ordet »kunna» utbytes mot »böra» samt beträffande sista meningen i det därpå följande stycket, hvilken mening lyder sålunda: »förslag till ändring af Kungl. Maj:ts framställning i denna del föreligger emellertid ej», den ändringen att satsen får följande lydelse: »dock icke heller i fråga om denna del af Kungl. Maj:ts framställning anser sig utskottet böra hemställa om ändring, då härom ej framställts något yrkande».

Jag tillåter mig hemställa om bifall till utskottets hemställan med de ändringar i motiveringen, som jag nu föreslagit.

Herr Thorsson: Herr talman, mina herrar! Jag har ingen invändning mot det ändringsförslag, som den föregående talaren framställde, och det var icke i anledning därpå jag begärde ordet. Jag vill blott yttra några ord vid denna punkt, då det förefaller mig, som om herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet vid behandlingen af detta ärende varit väl sträng mot den personal, hvars stat nu skall regleras, nämligen personalen vid sjukhuset i Boden. Boden är ju dock en afsevärd garnisonsort, där, utan att vi på något som helst sätt därom nu kunna yttra oss, det kan inträffa omständigheter, som göra, att man på det sjukhuset måste ha i allo kompetent och skickligt folk. Då förefaller det mig något strängt, att man vill skilja på lönerna mellan exempelvis en operationssköterska vid Bodens sjukhus och en operationssköterska vid sjukhuset i Stockholm med så stort belopp, som här ifrågasättes, nämligen med 200 kronor.

För alla andra anställningar där uppe häfdar man den uppfattningen, att det är en dyr ort, en tråkig ort, en kall ort, och jag vet icke hvad det är allt man tillägger, när man talar om den platsen. Det stämmer icke mycket öfverens med den allmänna uppfattningen, om man, när man gör en jämförelse mellan en sjuksköterska i Stockholm och en sjuksköterska i Boden, säger, att den senare kan vara någorlunda väl aflönad med en lön af 700 kronor, under det den förra har 900; samma synpunkt har följts för hela den personal, som har anställning där uppe vid detta sjukhus. Den har blifvit mera styfmoderligt ställd i aflöningshänseende, än hvad det förefaller mig, att deras medsystrar i motsvarande grad i Stockholm behandlats. Detta har gjort, att jag för min del har på vederbörande afdelning inom utskottet häfdat den uppfattningen, att utskottet skulle något skarpare reagera mot detta och helt enkelt i motiveringen framhålla, att en rättelse i detta hänseende borde ske till nästkommande år. Emellertid har det hela tiden framhållits, att af rent konstitutionella skäl skulle statsutskottet vara förhindradt att vidtaga någon sådan åtgärd som att nu genast påyrka någon ändring i de framlagda lönestaterna, och af samma skäl har jag naturligtvis känt mig förhindrad från att påyrka någon ändring i Kungl. Maj:ts förslag angående de vaktmästare, som herr Vennersten vid en föregående punkt förde på tal i dag. Emellertid gjordes af statsutskottets ordförande gällande, att statsutskottet har rätt att göra framställning om sådana ändringar. Detta skedde dock så sent, att jag ännu icke är riktigt på det klara med, hur detta spörsmål skall tolkas ur konstitutionell synpunkt, och just af denna anledning vill jag biträda det yrkande, som den föregående talaren och ledamoten af utskottet har framställt, då man, enligt min uppfattning, först måste klargöra statsutskottets konstitutionella rätt att motionera. Jag erinrar mig i alla fall, att för endast ett par år sedan sökte man vägra mig att yrka nedsättning i ett gammalt anslag, därför att det icke förelåg någon framställning därom, och därför kände jag mig förvånad, när man nu ifrån samma håll kom med en så fri tolkning af statsutskottets rätt i detta fall. Emellertid ligger den frågan, som sagdt, ännu oafgjord. Jag har blott velat påpeka denna sak i förbigående.

Vidare är det en annan sak, som jag också vill påpeka, ehuru den kanske kan anses löjligt liten och där jag naturligtvis icke heller rönt tillmötesgående inom utskottet. Jag ville nämligen, att man skulle utbyta den särskildt i denna punkt mycket ofta återkommande titeln piga mot biträde eller något liknande, som man använder i andra sjukhusstater. För min del fäster jag mig icke vid, om man använder uttrycket piga eller ej, men då jag sätter mig in i den allmänna taxeringen af ordet piga, att det alltid skall vara något slags lägre varelse än andra, förefaller det mig, som om man skulle kunna utbyta denna titel mot någon annan, som mera svarar mot sysselsättningen i fråga. En person, som är sysselsatt med städning, kallas ju för städerska, och likaväl skulle ju denna titel kunna användas som sjukhuspiga. Det tycker jag för min del är en sak, som man icke behöfver göra så mycket buller och bång af, och det kostar sannerligen statsverket ingenting. Jag skall nu icke göra

Ang.
garnisons-
sjukhusen i
Stockholm,
å Karlsborg
och i Boden.
(Forts.)

Ang. något yrkande, utan jag tror, att denna sak, liksom äfven en del andra småsaker på denna punkt, kan bli föremål för rättelse ett nästkommande år. En motion är nämligen afgifven här om vissa ändringar i staterna för att bringa dem i öfverensstämmelse med hvarandra, och i samband därmed kan ju lämpligen denna titelfråga tagas upp.

(Forts.)

Chefen för landtförvarsdepartementet, herr statsrådet Bergström: Herr talman! Den siste ärade talaren framhöll, att jag under fjärde hufvudtiteln skulle ha behandlat nu ifrågakvarande personal särskildt strängt. Jag har dock icke på något sätt afsett att behandla personalen i Boden strängt eller styfmoderligt; det som varit bestämmande vid dessa kanske något minutiösa sammanställningar har varit något helt annat, nämligen sträfvan efter att, när denna nya stat upprättades, få densamma såvidt möjligt, fastän förhållandena i öfrigt kunde vara mycket olika, i öfverensstämmelse med andra, motsvarande stater. I annat fall kunde man ju lätt från statsutskottets sida mötas med den anmärkningen, att det skulle ha de och de konsekvenserna med sig, för den händelse man toge det ena eller andra beloppet, som icke fullt öfverensstämde med de belopp, som en motsvarande stat i den delen angäfve. Jag har nog haft öga för nödvändigheten af att med afseende å dessa tre garnisonssjukhus komma till en större likformighet i fråga om staterna, men det fanns icke tid därtill; den tiden kan först erbjuda sig under innevarande år, och det är min afsikt, att när regleringsbrevet går ut, anbefalla vederbörande myndigheter att inkomma med förslag till ävägbringande af en dylik större likformighet. Om myndigheterna då äfven på samma gång önska ändra i ett eller annat afseende något af de i staterna förekommande benämningarna på befattningshafvare, har jag däremot ingenting att invända.

Vidare yttrades ej. Kammaren biföll utskottets hemställan med den ändring beträffande motiveringen, som föreslagits af herr Nilson i Örebro.

Ang. arméns fält- och fälttjänstövningar.

Punkten 19, angående arméns fält- och fälttjänstövningar.

Med tillstyrkande af hvad Kungl. Maj:t under punkt 19 af förevarande hufvudtitel föreslagit, hemställde utskottet, att Riksdagen måtte i rikstaten för år 1913 upptaga anslaget till arméns fält- och fälttjänstövningar med oförändradt belopp, 500,000 kronor.

Vid punkten fanns emellertid fogad reservation af herrar A. C. Lindblad, Thorsson, Lindberg och Berglund, hvilka inom utskottet yrkat, att Kungl. Maj:ts förevarande framställning icke måtte af Riksdagen bifallas.

Efter uppläsandet af utskottets hemställan begärdes ordet af

Herr Thorsson, som yttrade: I föreliggande punkt har jag icke kunnat dela statsutskottets uppfattning, utan jag har tillåtit mig yrka afslag å den i denna punkt gjorda framställningen. Sasom framgår af den här lämnade redogörelsen för detta anslag har under en följd af år anvisats medel till nu ifrågavarande fälttjänstöfningar. Emellertid inställdes i viss mån dessa öfningar under år 1911, och detta medförde, att vid 1912 års början fanns å detta anslag en besparing af i rundt tal 1,000,000 kronor. Det förefaller mig, som om Kungl. Maj:t med dessa penningtillgångar skulle vederbörligen kunna utföra de öfningar, hvarom här är fråga, efter samma plan och i samma omfattning som under de senare åren, äfven om man nu icke beviljar det belopp, som har blifvit af Kungl. Maj:t äskadt. Till dessa fälttjänstöfningar har icke under något år, såvidt jag kunnat finna af räkenskaperna, utgått mer än i rundt tal 500,000 kronor. Det förefaller mig verkligen besynnerligt, att man nu, sedan öfningarna under år 1911 blifvit i åtskilliga hänseenden inskränkta, skall behöfva öka anslaget till den grad, att man för två år har att förfoga öfven en och en half million kronor. Det har visserligen under ärendets behandling i utskottet betonats, att dessa fälttjänstöfningar vissa år dragit en sammanlagd kostnad af 900,000 kronor, men i så fall har man måst förskottera en del af kostnaderna för öfningarna med medel från andra anslag. En sådan öfningsplan berättigar emellertid icke en höjning af anslaget, utan vill man nu utföra öfningarna efter förr tillämpade principer, får man då äfven tillföra detta anslag ersättning från andra, med detsamma besläktade anslag.

Jag kan alltså, herr talman, icke biträda Kungl. Maj:ts förvarande framställning eller utskottets tillstyrkande hemställan, utan jag anhåller att få yrka afslag därå och bifall till den af mig m. fl. afgifna, vid betänkandet fogade reservationen.

Vidare anförde:

Herr Nilson i Örebro: Herr talman! Jag skall däremot tillåta mig att yrka bifall till utskottets hemställan. Här gäller det ett anslag å ordinarie stat, som sedan flera år tillbaka har utgått med en half million kronor, och det måste gifvetvis, om man skall taga bort detta anslag, föreligga synnerligen starka och goda skäl för att så kunna göra. Jag behöfver här gifvetvis icke ingå på dessa öfningars stora betydelse ur synpunkten af att vår armé skall kunna få den fältnässiga utbildning, som den behöfver för att i allvarets stund afvärja möjligt angrepp på vårt fosterland. Det må jag dock säga, att af de rapporter öfver sådana öfningar, som jag varit i tillfälle att taga kännedom om, framgår alldeles tydligt och klart, att under dessa öfningar gifvits uppslag, som utan egentliga kostnader blifvit af stor betydelse för att gifva vår armé ökad effektivitet. Det är ock med stor tillfredsställelse, jag konstaterar, att icke heller reservanternas i detta afseende intagit någon från statsutskottet afvikande mening.

Men hvad är då reservanternas skäl? Ja, det är egentligen endast ett enda, och det är, att reservanternas förmena, att öfningarna

Ang.
arméns fält-
och fält-
tjänstöf-
ningar.

(Forts.)

kunna vederbörligen tillgodoses med det anslag, som förslidet år beviljades på innevarande års stat, jämte de besparingar, som förefunnos vid utgången af nästlidet år. Om det skulle visa sig, att de antaganden, som reservanterna grunda sin position på, icke skulle hålla streck, så förefaller det mig, som skulle de därmed hafva intagit en ståndpunkt, som icke har saklig grund för sig. Nu är förhållandet det, att den reservation, som fanns vid innevarande års början, utgjorde 482,483 kronor, men af denna reservation har Kungl. Maj:t i år redan disponerat 361,500 kronor. Då återstår följaktligen ett belopp på 120,983 kronor. Därtill kommer då innevarande års anslag, en half million kronor; detta blir sammanlagt 620,983 kronor, som alltså föreligga till Kungl. Maj:ts disposition för höstens stora fälttjänstöfningar. Alla i denna kammare äro medvetna därom, att de stora fälttjänstöfningar, som voro planerade att äga rum sistlidet års höst, på grund af vissa förhållanden icke kunde äga rum. De öfningarna skola och böra emellertid komma till stånd innevarande år, och af den utredning, som arméförvaltningen har lämnat angående detta anslags ställning, och som återfinnes i statsverkspropositionen framgår, att arméförvaltningen är af den uppfattningen, att dessa öfningar komma att draga en större kostnad än man har beräknat och detta bland annat därför att järnvägstransporterna komma att draga en väsentligt ökad kostnad mot hvad man förut beräknat, på grund af att järnvägstaxorna under sistlidet år höjts afsevärdt.

Ett bifall till reservanternas hemställan skulle alltså betyda, att inga fält- och fälttjänstöfningar egentligen skulle komma att äga rum under år 1913. Detta åter skulle i sin ordning föranleda, att utan några som helst tvingande skäl den planmässighet, som man just nu under senare tid velat åvägabringa med afseende på dessa öfningar, skulle rubbas. Vid sådant förhållande kan jag icke finna annat än att statsutskottet haft synnerligen goda och starka skäl för att hemställa om bifall till Kungl. Maj:ts förslag, och jag ber därför att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Thorsson: Herr talman! Jag skall anhålla att få säga några ord med anledning af den siste talarens framställning. Jag delar med honom den uppfattningen, att dessa fälttjänstöfningar ha sin betydelse, och jag tror icke, att man skall kunna påstå, att man genom ett bifall till vår reservation skulle omöjliggöra för Kungl. Maj:t att fullgöra dessa öfningar. Den ärade talaren utgick från, att det gällde, att just innevarande år skulle det program tillämpas, som var fastställt för år 1911, men för hvilket då på grund af omständigheter, som vi alla känna till — jag syftar härmed på den uppträdande barnförelamningen — hinder lades i vägen. Men om det är riktigt, som man säger — och jag har ingen anledning att betvifla det — att Kungl. Maj:t disponerat 361,000 kronor, och om det är riktigt, när man beräknar kostnaderna för dessa fältmanövrer till 450,000 kronor, då är den militära plan öfverskriden, som uppgjordes för år 1911. Och jag kan icke tänka mig, att man, när man gjorde upp planen för dessa öfningar, gått öfver medeltillgångarna utan snarare att man hållit sig något 100,000-tal under desamma. Det är

visserligen sant, att af den behållning, på 550,000 kronor, som ingick, förfoga Kungl. Maj:t och arméförvaltningen icke öfver mera än 482,000 kronor, då 68,000 kronor utgöras af medel, reserverade för truppförbanden, men man kan väl i någon mån räkna med truppförbandens tillgångar.

*Ang.
arméns fält-
och fält-
tjänstfö-
ningar.*

(Forts.)

Emellertid har man gjort upp öfningsplanen för 1912 på sådant sätt, att kostnaderna skulle sluta på 811,000 kronor, och jag frågar er, mina herrar, om icke detta är ett högst afsevärdt steg från alla hittills utförda fälttjänstföningar, ända sedan de kommo till stånd. År 1902 uppgingo de till 327,000 kronor, — i runda tusental — år 1903 till 122,000 kronor, år 1904 till 426,000 kronor, år 1905 till 299,000 kronor, år 1906 till 519,000 kronor, år 1907 till 420,000 kronor, år 1908 till 432,000 kronor, år 1909 till 512,000 kronor och för 1910 till 386,000 kronor; för 1911 har man ju erkänt, att man icke kunnat följa planen. Från att sålunda medelåtgången under dessa år ställt sig på detta sätt, har nu det begärda anslaget sprungit upp till 811,000 kronor. Och hvarför? Jo, därför att det finns penningar. Men vi, som äfven få tänka på, hvarifrån medlen skola tagas, vi få se till, att Kungl. Maj:t icke får mera medel än som kan anses med en sparsam hushållning förenligt. Detta är den enkla utgångspunkten för mitt resonemang, och jag tror, att den är hållbar.

Jag tror icke, att fälttjänstföningarna tillbakasätts, om den af oss föreslagna reservationen vinner Riksdagens bifall. Det har icke under någon längre tid ingått i Riksdagens uppfattning, att det för hvarje år skulle afsättas 500,000 kronor för denna sak. I detta fall har också jag gjort mig skyldig till en liten felformulering, då jag i min reservation säger, att Kungl. Maj:t »under en följd af år» begärt ett så stort anslag; det beviljades nämligen första gången 1910, då Riksdagen afsatte 500,000 kronor för detta ändamål. Förut hade det varit 300,000, 400,000 kronor o. s. v.

Jag anser därför, att jag har skäl för den framställning, hvaråt jag gifvit uttryck i min reservation och jag kommer att fresta på en votering, fastän jag icke har stora utsikter att vinna. Men det skulle vara intressant att se, huru många af 1912 års Andra kammares ledamöter, som tycka, att Kungl. Maj:t icke skulle kunna ordentligt planlägga och utföra fältmanövrer under 1912 och 1913, då Kungl. Maj:t för ändamålet disponerar omkring en million kronor.

Chefen för landförsvarsdepartementet, herr statsrådet Bergström: Herr talman, mina herrar! Då man står inför en öfverläggning i den fråga, som nu är före, torde det vara nödigt, att man inom kammaren erhåller någon kännedom om arbetet för uppgörandet af planen för dessa fält- och fälttjänstföningar och för deras utförande.

Förhållandet är, att man med afseende på dessa öfningar uppgör en plan, en så kallad hushållningsplan för en längre tid framåt. För närvarande arbetar man efter en plan, som omfattar 8 år och som uppgjorts för åren 1909—1916. I denna plan ingå — utom de fält- och fälttjänstföningar, som årligen äga rum vid fördelningarna, och den årligen återkommande taktiska kursen — vid vissa tider särskilda öfningar af större omfattning och som därför draga stora kostnader.

Ang.
arméns fält-
och fält-
tjänst-
öfningar.
(Forts.)

Af dessa öfningar är just den stora fälttjänstöfningen, som är uppskjuten från i fjol och som är afsedd att äga rum i år, en. Men jämte dessa större fälttjänstöfningar, som företagas på dessa anslag, finnas andra mycket viktiga och omfattande öfningar, hvilka äro utplacerade på sina år. När en öfning af större omfattning skall äga rum, har man måst gå så tillväga, att man håller igen ett par föregående år, för att denna större fälttjänstöfning skall kunna komma till stånd. Nu har den ärade talaren från Skåne opererat med ett betydande belopp på omkring en million kronor, och han frågar: borde icke detta belopp kunna räcka för 1912 och 1913? Jo, det skulle det utan tvifvel göra, om vi blott skulle fullfölja planen för 1912 och 1913. Men icke fullföljdt ligger kvar det viktigaste af planen för 1911, nämligen den stora fälttjänstöfningen, som betingar icke mindre än 450,000 kronor. Om vi då draga detta belopp från reservationen vid 1912 års början, blir ett belopp kvar af 32,000 kronor, och lägga vi därtill anslaget för 1912, hafva vi en summa af 532,000 kronor. Om vi sedermera fullfölja planen för 1912, mina herrar, befinnes det, att vi i slutet af innevarande år skulle hafva en behållning till ett belopp af mellan 100,000 och 200,000 kronor. Det är alldeles omöjligt, om man vill fullfölja planen för dessa öfningar och bereda tillfälle för de olika fördelningarna att under den period, som hushållningsplanen afser, delta i större fälttjänstöfningar, det är omöjligt, säger jag, att då kunna reda sig med ett belopp på mellan 100,000 och 200,000 kronor år 1913.

Det förefaller mig, som om den ärade talaren på skånebanken har fått någon missuppfattning i fråga om denna medelsanvändning och denna beräkning af medlen, då det lät, som om han ansåge, att man här på något stadium under 1911 eller 1912 skulle handskats med planer, som gingo öfver medeltillgångarna. Jag är öfvertygad om att, därest den ärade talaren, som är van att handskas med sådana siffror, går närmare in på frågan, skall han finna, att så icke är fallet.

Nu är förhållandet det, att denna kammare redan för några dagar sedan har fattat ett beslut, som tydligen pekar på, att kammaren är af den uppfattningen, att den stora fälttjänstöfning, som uppskötts från i fjol, skall äga rum i år, och om så är, tager jag för gifvet, att kammarens beslut i dag i konsekvens därmed icke kan blifva ett beslut om nedsättning eller strykande af anslaget till arméns fält- och fälttjänstöfningar för 1913.

Jag tillåter mig, herr talman, att anhålla, att kammaren måtte besluta i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag.

Sedan herr talmannen nu återtagit ledningen af förhandlingarna, yttrade:

Herr Thorsson: Herr talman! Då jag tillät mig att säga, att det i Kungl. Maj:ts proposition framhålles, att 1912 års öfningar skulle företagas efter den plan, som var beräknad för 1911, vill jag säga, att om man har under 1911 uppgjort den plan, som Kungl. Maj:t ifrågasätter, skall följas år 1912, räknade man 1911 med mera medel

än som vederbörande då hade att tillgå, ty efter den uträkning, som här är gjord, skulle 1911 års plan betinga 811,000 kronor. De medeltillgångar, man hade att räkna med under år 1911, voro 763,291 kronor, och från dessa siffror är det som jag utgår, när jag säger, att man i fjol räknade med mera än man hade, för den händelse det är 1911 års plan man har att fullfölja i år.

Sedan har herr statsrådet anfört, att det är, när man har haft mycket medel till förfogande, som man enligt hushållningsplanen har, utöfver de årliga fältöfningarna, gjort en sådan där stor fältmanöver. Ja, det framgår af de kostnadsbelopp öfver öfningarna under åren 1902—1910, som jag i mitt förra anförande omnämnde, att under ett år har användts 100,000 till 200,000 kronor och under ett annat 400,000 å 500,000 kronor. Det är inför denna jämförelse, som det förefaller mig, att 1912 års öfningsplan tilltagits efter aldeles exceptionella mått. Man kan räkna, såsom herr statsrådet gör, d. v. s. att man icke talar om, att 361,000 kronor finnas, därför att myndigheterna som det heter *disponerat* dem. Ja, man kan räkna på det sättet, och då kan man komma till 32,000 kronor. Men om jag räknar på det sättet, att år 1912 får till sitt förfogande 811,000 kronor, så blir det en reservation till år 1913 på 170,983 kronor, äfven om jag icke räknar med hvad som reserverats på truppförbanden, nämligen 68,000 kronor.

Chefen för landtförsvarsdepartementet herr statsrådet Bergström: Herr talman, mina herrar! Den siste ärade talaren vill fortfarande häfda, att man skulle gått öfver medeltillgången, om jag fattade honom rätt, då man för år 1911 planerat en större fälttjänstöfning, som skulle betinga 450,000 kronor. Ja, men denna större fälttjänstöfning har icke ägt rum år 1911, och vid 1911 års slut fanns en behållning af 482,000 kronor. Alltså har man icke gått öfver medeltillgången, när man beräknat, att år 1911 kunna anordna en större fälttjänstöfning till en kostnad af 450,000 kronor. Kungl. Maj:t äger föfoga icke endast öfver årets anslag utan äfven öfver reservationerna.

Hvad beträffar år 1912 så är ju den ärade talarens påstående fullkomligt missvisande — jag kan icke hjälpa det uttrycket — då han talar om 1912 års plan för anordnande af fält- och fälttjänstöfningar i den mening, som han synes göra. Fallet är ju det, att man år 1911 icke kunnat fullfölja den plan, som ursprungligen var uppgjord för fält- och fälttjänstöfningarna. Så kommer man till år 1912, för hvilket man har en annan plan uppgjord. Den söker man naturligtvis fullfölja, och i den ingår icke någon större fälttjänstöfning men väl andra mycket viktiga öfningar. I enlighet med den allmänna meningen icke endast hos de militära myndigheterna utan jämväl i öfrigt i landet söker man då tillika se till, om man icke i år skulle kunna anordna den från i fjol uppskjutna större fälttjänstöfningen, en fälttjänstöfning af det största omfång, som öfverhufvud taget kommit i fråga.

Nu ifrågasätter emellertid herr Thorsson, att man ett, tu, tre skall göra om den ursprungliga hushållningsplanen. Hvad skulle det medföra? Jo, det skulle medföra, att vissa fördelningar icke komme att

Ang.
arméns fält-
och fält-
tjänstöf-
ningar.
(Forts.)

Ang.
arméns fält-
och fält-
tjänst-
öfningar.
(Forts.)

med sina årsklasser under de tider, som varit beräknade, få deltaga i någon större fälttjänstöfning. Planen är nämligen uppgjord med syfte att kunna vederbörligen tillgodose krafvet på öfningar vid de olika fördelningarna, och en dylik rubbning, som herr Thorsson ifrågasätter, skulle kasta bort den möjligheten. Det är för öfrigt så, som herr Thorsson säkert känner till, att de år då vissa fördelningar deltaga i en större fälttjänstöfning, sker icke någon fälttjänstöfning fördelningsvis vid dessa fördelningar. Den plan, som är uppgjord för innevarande år, liksom den, som varit uppgjord för föregående år, afser sålunda, att de fördelningar, som skola deltaga i den stora fälttjänstöfningen, icke skola fälttjänstöfvas fördelningsvis.

Jag tror, herr talman, att alla skäl tala för bifall till Kungl. Maj:ts proposition, hvarom jag fortfarande vågar anhålla.

Härmed var öfverläggningen slutad. Herr talmannen gaf propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på afslag därå i öfverensstämmelse med den af herr A. C. Lindblad m. fl. afgifna, vid punkten fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen hafva flertalets mening för sig. Votering begärdes likväl af herr Thorsson, i anledning hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs följande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 19 af utskottets förevarande utlåtande nr 4, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röster

Nej;

Vinner Nej, har kammaren afslagit utskottets berörda hemställan i öfverensstämmelse med den af herr A. C. Lindblad m. fl. afgifna, vid punkten fogade reservationen.

Voteringen utvisade 137 ja mot 61 nej, hvadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

Punkten 20.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 21 och 22.

Lades till handlingarna.

Punkten 23.

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Punkterna 24—27.

Lades till handlingarna.

Punkterna 28—35.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 36.

Lades till handlingarna.

Punkterna 37 och 38.

Utskottets i dessa punkter gjorda framställningar blefvo af kam-maren bifallna.

Punkten 39, angående det frivilliga skytteväsendets befrämjande.

I öfverensstämmelse med Kungl. Maj:ts uti punkt 39 af förevan-dande hufvudtitel därom gjorda framställning hemställde utskottet, att Riksdagen måtte till det frivilliga skytteväsendets befrämjande såsom extra anslag för år 1913 anvisa 925,000 kronor med rätt för Kungl. Maj:t att under följande år använda hvad af anslaget kunde under år 1913 besparas.

*Ang.
det frivilliga
skytteväsen-
dets befräm-
jande.*

Reservation hade likväl afgifvits af herrar *A. C. Lindblad, Thors-son, Lindberg* och *Berglund*, hvilka ansett sig ej kunna biträda ut-skottets hemställan.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, lämnades på begäran ordet till

Herr Thorsson, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Icke heller i år har jag kunnat biträda förslaget om afsättande af medel till den frivilliga skytterörelsen. Det förhåller sig jämt och ständigt så, att det begärda anslaget till denna rörelse för hvarje år sättes till allt högre och högre belopp. Såväl Kungl. Maj:t som arméförvalt-ningen som äfven Riksdagen har ju hvarje år försökt nedpruta det, men jämt och ständigt kommer det framställningar, där man för-klarar: vi äro absolut nödsakade att ha det, och absolut nödsakade att ha det, ty annars kan inte hela rörelsen bestå och få vi icke det och det, måste vi lägga ner verksamheten, härigenom har jag fått det in-trycket, att denna rörelse icke hvilar på fullt riktig grund. Sträf-vandet att intränga i folkskolan och att därifrån rekrytera rörelsen, är ännu ett skäl för mig att icke vilja vara med om att bevilja det begärda anslaget. Det framhålles ju jämt och ständigt, att dessa medel beviljas egentligen för att åstadkomma en långt utvecklad skjutskicklighet, men då förstår jag icke, hvarför statsverket skall gå denna mycket konstiga väg att betala 5 kronor och 50 öre om året för hvar och en, som vill skjuta 50 skarpa skott. Det synes mig — och jag kommer åter till det jag sade för någon tid sedan här i kam-maren — att om det icke gäller någonting annat än utbilda skickliga skyttar, skulle ju samtliga våra värnpliktiga kunna få lof att skjuta öfver 300 skott vardera, om dessa medel användes till ammunition, och för de värnpliktige, som fullgöra sin skyldighet i tre år å rad,

Ang. skulle det ju bli öfver 900 skott per värnpliktig. Jag måste anse, att
 det frivilliga man genom en väl använd undervisning på lägerplatsen, där de ha
 skytteväsen- både instruktioner och instruktörer — hvilket ju skytterörelsens öfver-
 dets befräm- styrelse anser vara ett af livsvillkoren för den frivilliga skytterörelsen
 jande. — skulle kunna öka skjutskickligheten.
 (Forts.)

Det sträfvande, som går ut på att dra in folkskolebarnen i denna skytterörelse, har man redan börjat omsätta i praktiken, ty det finnes, efter hvad som meddelats mig, faktiskt skollärare, som äro så in-tresserade för denna sak, att de ta ut skolbarnen och låta dem in-skrifva sig i skytteföreningarna utan någon inträdesafgift, för att på så sätt få skott lossade och sedan kunna räkna dessa barn som medlemmar. Det är att på en alltför konstlad väg skaffa ett stort medlemsantal i skytteföreningarna. Jag tillät mig för ett par år sedan att här i kammaren påpeka, hur man på ett regemente rent afkom-menderade ut de värnpliktige till att vara medlemmar i skytteföreningarna. Och jag får intryck utaf, att det väl är någonting liknande, äfven i fortsättningen, ty om jag ser på sid. 155 i utlåtandet, finner jag, att öfverstyrelsen just konstaterat att utaf de 140,000 medlemmar, som för närvarande äro inskrifna i skytteföreningarna, är det öfver 119,000 eller i rundt tal 120,000, som befinna sig i värnpliktsåldern och därunder. Hufvudmassan af dessa skyttar är sålunda sådana per-soner, som äro i värnpliktsåldern. Ur skytteföreningarna utträda om-kring 40,000 om året, och det blir så att säga en liten passage genom dessa skytteföreningar.

Jag kan icke förena mig med den sträfvan, som går ut på att till-mäta dessa skytteföreningar den stora betydelse, som man vill till-mäta dem, och ur den synpunkten kan jag icke heller vara med om att vilja ge något statsunderstöd till desamma. Dessutom vill jag ännu en gång betona, att denna skytterörelse bör uppbäras på frivillig-hetens väg och icke genom statsunderstöd. Jag ber därför att få yrka afslag på uskottets framställning.

Härpå anförde:

Herr Nilson i Örebro: Herr talman, mina herrar! Jag skall däremot be att få yrka bifall till statsutskottets hemställan. Den före-gående ärade talaren erinrade om sin uppfattning, att det ändamål, som man genom detta anslag vill främja, skulle gå något på sidan om det verkliga försvarsintresset. Men det förefaller mig likväl, som skulle han brista åtskilligt i bevisföringen därvidlag, ty den omständig-heten, att skytteförbundens öfverstyrelse har en önskan att kunna införa skytterörelsen äfven på folkskolans område har, såvidt jag kan förstå, ingenting med förevarande anslag att skaffa. Ty såväl föredragande departementschefen som också statutskottet hafva alldeles bestämt sagt ifrån, att man icke vill veta af någonting sådant, och då förefaller det mig, som om det argumentet härvidlag icke har mycken betydelse.

Vidare anförde den ärade talaren, att skjutskickligheten icke kunde afsevärdt främjas därmed, att en skytt aflossar 50 skarpa skott och föreningarna därför erhålla ett statsbidrag på 5 kronor och 50 öre om året. Men nu är det väl i allmänhet ändå så, att den som vunnit in-

träde i en skytteförening och där börjat uppöfva sin skjutskicklighet, fortsätter att skjuta vida utöfver de 50 skotten. Jag vet, att många skyttar uppoffra ganska mycket både penningar och tid för att uppöfva sin skjutskicklighet. Att det i farans och allvarets stund icke är utan mycket stor betydelse, att vår manliga ungdom äger skjutskicklighet, lär väl ingen bestrida, icke ens den ärade talaren på skånebanken.

Ang.
det frivilliga
skytteväsen-
dets befräm-
jande.
(Forts.)

Denne talare anförde vidare, att en stor del af de värnpliktige kommenderas att ingå i truppförbandens skytteföreningar. Jag känner för min del ingenting om denna kommendering, men så pass mycket vet jag, att i truppförbandens skytteföreningar icke äro enrollerade fullt 10,000 personer, och då antalet af skytteförbundens samtliga aktiva medlemmar uppgår till 140,000, så spela ju truppförbandens skytteföreningar en mindre betydande roll i fråga om numerären i dess helhet.

Den ärade talaren fäste sig vid den uppgift, vi erhållit därom, att ett afsevärdt antal *värnpliktige* tillhöra skytteföreningar, men jag ber att få erinra därom, att värnpliktig är hvarje frisk och färdig manlig svensk från och med det år han fyller 21 år till och med det år han fyller 32 år, och jag håller före, att det just är af allra största betydelse, att dessa våra värnpliktige, som komma upp mot åldersgränsen 32 år, fortfarande bibehålla den skjutskicklighet, de förvärfvat i unga år. Detta kan i det hela icke ske på annat sätt, än att de värnpliktige tillhöra skytteföreningarna och fortfara med skjutöfningarna.

Jag tillåter mig sålunda att hemställa om bifall till utskottets förslag.

Herr Sommelius: Herr talman! Jag kan icke neka till, att jag hyser sympati för den framställning, som reservanterna gjort i det hänseende, att de icke gärna se, att skytterörelsen tränger ned till folkskolan.

Däremot kan jag icke gå med reservanterna, då de anföra: »Vi kunna nämligen icke tillmäta den frivilliga skytterörelsen den betydelse, som man i allmänhet vill tillmäta densamma.» Kammaren behagade här erinra sig, att den 17 februari i år ledamoten af denna kammare, kapten Liljedahl, hade en motion till behandling härstädes om vissa lindringar i värnpliktsbördorna för särskildt skickliga skyttar. Vid detta tillfälle uttalade en af reservanterna, min ärade kamrat på malmöbanken, ett enligt min mening alltför hårdt omdöme, visserligen framfördt som vanligt i hofsam form — men i hvarje fall ett nedsättande omdöme — om den frivilliga skytterörelsens betydelse. Talmannens klubba föll efter hans anförande, och frågan gick motionären emot, utan att någon i kammaren fällde ett ord för skytterörelsens betydelse. Icke ens motionären i frågan tillät sig göra ett uttalande i syfte att skydda hela denna rörelse för det enligt min mening ganska kraftigt nedslående uttalande, som framfördes af herr Thorsson. Jag vill vid detta tillfälle använda samma uttryck, som herr Thorsson använde den 17 februari: Jag vill rädda min själ, och begagnar mig därför af detta tillfälle att uttala min sympati för den frivilliga skytte-

Ang. det frivilliga skytteväsendets befrämjande. rörelsen i vårt land och för de stora uppoffringar, som göras icke blott af medlemmarna utan af alla, som hafva med denna betydelsefulla verksamhet att göra, en fråga som i högsta grad berör vårt fosterlands försvar och dess väl.

(Forts.)

Herr talman, jag har ansett mig böra framföra min åsikt om saken, och jag antager, att denna min mening delas af flera af kammarrens medlemmar. För öfrigt ber jag att få hemställa om bifall till utskottets förslag.

Herr Danielsson: Herr talman! Då jag icke var närvarande under herr Thorssons hela anförande, har jag nu begärt ordet för att något sysselsätta mig med de motiv, som föranlett reservanterna att uttala sig för, att de icke kunna gå med på detta anslagsäskande.

De motivera sitt afslagsyrkande dels därmed, att skytteförbundens öfverstyrelse skulle ha begärt för högt anslag och dels därmed, att denna styrelse skulle ha begärt anslag till skjutöfningars bedrivande i en del af rikets folkskolor. Därigenom att i föreliggande utgiftssumma en nedprutning på 225,000 kronor är gjord likasom äfven i anslaget till skjutöfningars bedrivande i folkskolorna helt slopats, förfalla ju dessa invändningar af sig själfva.

Vidare ställa sig reservanterna betänksamma mot den årliga ökningen af detta anslag. Men en blick på föreliggande förhållanden klargör genast, att denna ökning endast är betingad af och i konsekvens med skytterörelsens egen årliga utveckling.

Så kommer det sista skälet, som anfördes, nämligen att denna utgift icke skulle kunna motiveras ur försvarssynpunkt. Mig synes det emellertid, som om en sådan motivering skulle vara ganska lätt att förebbringa. Vi böra betänka, att till följd af den moderna vapentechnikens utveckling måste skjutskickligheten anses såsom den kanbända allra förnämsta stridsegenskapen hos en nutida soldat, en egenskap, som både är den svåraste att förvärfva och den svåraste att bibehålla. Vi böra jämställa detta med det faktum, att inom de frivilliga skytteföreningarna aflossades under fjolåret sammanlagt 14 millioner protokollförda skarpa skott, och af dessa 1,700,000 i fältmässigt bedrifna öfningar. Kunde man så räkna alla de skott, som aflossas utan att protokollföras, skulle man säkerligen komma upp till en siffra af bortåt 20 millioner skott, eller ungefär dubbelt mot hvad armén förbrukar vid sina öfningar. Att dessa frivilliga öfningar också verka till skjutskicklighetens höjande framgår af det årligen stegrade antalet förvärfvade utmärkelsetecken.

Detta måste gifvetvis ur försvarssynpunkt innebära en ganska stor ökning af vårt försvars effektivitet, och då härtill kommer, att denna rörelse ställt frukterna af sin verksamhet helt och hållet i statens tjänst, måste det också vara synnerligen väl motiveradt, att statsmakterna understödja densamma. Det blir dock i alla fall endast en ringa del af de med skytterörelsen förenade kostnaderna, som kommer att bestridas med statsmedel; största delen af de med det frivilliga skytteväsendet förbundna utgifterna måste skyttarna nog själfva släppa till, oaktadt de säkerligen till $\frac{9}{10}$ utgöras af personer,

som stå på en så pass låg ekonomisk nivå, att deras deltagande i skjutöfningarna innebär en ganska kännbar pekuniär uppoffring.

Under sådana förhållanden och då det är min lifliga öfvertygelse, vunnin genom mångårigt deltagande i skytterörelsen, att de pengar, som användas för denna, äro ur försvarssynpunkt sedt och i proportion till sin storlek måhända de bäst använda, tillåter jag mig, herr talman, att yrka bifall till utskottets hemställan.

*Ang.
det frivilliga
skytteväsen-
dets befräm-
jande.
(Forts.)*

Efter härmed slutad öfverläggning gaf herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på afslag å samma hemställan; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den förra propositionen. Då votering emellertid begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 39 af utskottets förevarande utlåtande nr 4, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren afslagit utskottets berörda hemställan.

Omröstningen utföll med 135 ja mot 63 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkten 40.

Utskottets hemställan bifölls.

Härpå föredrogs *punkten 41*, angående tillfällig löneförbättring åt vissa befattningshafvare vid fortifikationen; och yttrade därvid

*Ang. tillfällig
löneförbättring
åt vissa
befattnings-
hafvare vid
fortifikatio-
nen.*

Herr Thorsson: Herr talman, mina herrar! I samband med hvad som här föreslås ville jag gärna göra en framställning till herr statsrådet och chefen för kungl. landförsvarsdepartementet.

Det gäller ju vid denna punkt B att bevilja lönefyllnad åt trenne förrådsvaktmästare vid fortifikationen. Bland dessa befinner sig en, som fått sig bostad auvisad uti det så kallade slutvärnet vid Karlsborg. Enligt lönestaterna utgår det ju till underofficerare särskild ersättning för bränsle, och alla de underofficerare, som ha sin bostad i detta slutvärn, hafva ju af fjolårets Riksdag fått sig beviljade en extra ersättning utöfver den vanliga, därför att deras bostäder äro så kalla och behöfva en starkare uppvärmning för att kunna hållas sunda och friska. Det finnes emellertid en invånare i detta hus, som är i afsaknad af hvarje ersättning för vedbrand, och det är den vakt-

Ang. tillfällig löneförbättring åt vissa befattningshafvare vid fortifikationen. mästare, som bor i själfva tornet i slutvärdet, och som således innehar den kallaste lägenheten i detta hus.

Jag ville gärna framställa det spörsmålet, om det icke här mera är fråga om ett förbiseende än om en obenägenhet att vilja tillmäta denna lägst aflönade ersättning för bränsle. Det finnes ingen möjlighet att åstadkomma någon ändring härutinnan vid årets Riksdag, annat än om Kungl. Maj:t skulle anse sig kunna träda hjälpsamt emellan i detta fall. Eljest förmodar jag, att det får bli ett spörsmål för nästkommande Riksdag. Jag har emellertid velat fästa herr krigsministerns uppmärksamhet på saken, för den händelse vaktmästarens afsaknad af bränsle skulle bero på ett förbiseende. Det förefaller mig verkligen nästan orimligt, att den minste lönetagaren skall vara i afsaknad af ett bidrag, afpassadt efter möjligheten att uppvärma hans bostad, när samtliga öfriga boställshafvare i detta stora hus åtnjuta dylikt bränslebidrag. — Jag har i öfrigt intet annat yrkande att göra, än bifall till utskottets utlåtande.

(Forts.)

Vidare anfördes ej. Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 42—45.

Utskottets i dessa punkter gjorda framställningar bifölls af kammaren.

Punkten 46.

Lades till handlingarna.

Punkten 47.

Utskottets hemställan bifölls.

Ang. civilkommissionen.

Härefter föredrogs *punkten 48*, angående ersättning för vissa förskott. Därvid yttrade

Herr Martin: Herr talman, mina herrar! Af det anförande som hölls af herr Nilson i Örebro vid behandlingen af punkt 12 framgick, att han ansåg, att hvad jag yttrat angående civilkommissionen skulle vara ett rent personligt angrepp å honom. Om han fortfarande vidhåller den uppfattning, som han då gjorde gällande, ber jag att få framföra min ursäkt, ty jag vill icke göra personliga angrepp, utan hvad jag yttrade afsåg mera civilkommissionens arbetssätt.

Medan jag har ordet, skall jag be att få påpeka, att civilkommissionens ledamöter icke må förundra sig öfver, om den lägre personalen blir något orolig, då den finner, att resultatet af en hel del af kommissionens arbete går ut öfver denna lägre personal. I en motion, som blifvit remitterad till tillfälligt utskott, har jag påpekat, hurusom de lägre befattningshafvarna får resa Sveriges rike rundt och hämta beväringar utan att erhålla ett enda öre mer i ersättning utöfver den vanliga aflöningen, förutom den biljett, som man sticker i

handen på dem, då de resa. Detta torde vara ett system, som icke tillämpas annorstädes i Sverige än just inom den militära förvaltningen. Men gör man framställning om förbättringar och yrkar på att gällande reglementen skola tillämpas, så skyllas det öfverallt på civilkommissionen, den förfärliga civilkommissionen, som vill, att vi skola spara, och så gå dessa besparingar ut öfver de små, ty de stora sköta sig nog själfva, det ha de makt och myndighet att göra, men det ha icke de små.

För öfrigt ville jag säga, att jag har den uppfattningen af civilkommissionen, att den utfört ett godt arbete, och jag tror, att den skall kunna uträtta mycket i fortsättningen. Min enskilda öfvertygelse är den, att civilkommissionens befogenhet bort utsträckas något utöfver den som kommissionen nu har, men det är en fråga, som icke föreligger nu.

Jag ber härjämte att få framhålla, att den lägre personalen ursprungligen hade den uppfattningen, att civilkommissionen var en institution, som skulle på allt sätt bevaka de smås rätt inom den militära förvaltningen. Nu synes emellertid uppfattningen i många fall hafva blifvit en motsatt, och det är anledningen till att jag nu säger, att en viss oro gör sig gällande. För öfrigt anser jag mig böra bemöta herr Nilson i Örebro, när han talade om att angrepp komma både uppifrån och nedifrån. Ty det är en väsentlig skillnad på de angrepp, som komma uppifrån, och de, som komma nedifrån. De senare stödja sig i viss mån på den instruktion, som ligger till grund för civilkommissionens verksamhet, och där står det klart och tydligt, att kommissionen skall söka tillgodose de underordnades intressen — jag kan icke ordagrant upprepa, hur det står, men det är något i den riktningen. De angrepp, som gjorts från högre håll, ha däremot en helt annan bakgrund än de angrepp, som jag gjorde, och som jag icke menade något illa med. Jag vill endast önska, att civilkommissionen icke må arbeta så, att vi små blifva lidande, vi, som i motsats till de stora, icke ha några som bevaka våra intressen i lika grad som de stora ha det.

Herr Nilson i Örebro: Herr talman! I anledning af det anförande, som hölls alldeles omedelbart förut här från denna plats, vill jag säga, att frågan huruvida det angrepp, som riktades mot civilkommissionen, mildrats till sin innebörd sedan den siste ärade talaren nu närmare klargjort, att angreppet gällde kommissionen och icke dess enskilda ledamöter, den ber jag få öfverlämna till kammaren att själf döma om. Jag vill för min del icke uttala något ömdöme häröfver, men hvad jag anser mig nödsakad att inlägga en bestämd gensaga emot, det är den ärade talarens yttrande, att civilkommissionens uppgift skulle vara att framför allt värna om de smås intressen — något som framginge af civilkommissionens instruktion — och att kommissionen i detta fall icke uppfyllt sin skyldighet. Såvidt jag kan förstå, skulle detta innebära, att civilkommissionen vid utöfvandet af sitt grannliga och ansvarsfulla värf icke i allo följer sin af Kungl. Maj:t uttärade instruktion. Det är således, såvidt jag förstår, ett ytterligare angrepp, hvilket, om det skall vara en modifiering,

Ang.
civilkommissionen.
(Forts.)

enligt min mening ingalunda kan betraktas som en sådan, utan snarare måste anses som ett skärpande af det angrepp, som gjorts mot kommissionen. Ty det är väl det mest allvarliga angrepp, man kan göra mot någon institution, när man säger, att den i sitt arbete icke fullgör de skyldigheter, som den för institutionen utfärdade instruktioneu fastställt. Strängt taget kan man säga, att om också ett sådant angrepp kommer från annat håll, så är det till arten precis det samma, som de angrepp, hvilka riktats mot kommissionen »uppifrån», såsom jag tillät mig säga i mitt föregående anförande. Jag vill med anledning häraf förklara, att det alltid har varit och alltjämt kommer att vara en angelägenhet för civilkommissionen att strängt följa den instruktion, som Kungl. Maj:t utfärdat. Om kommissionen sedermera vid fullföljandet af sitt arbete stöter på motstånd, så kommer det tviivelsutan att vara kommissionen fullkomligt likgiltigt, huruvida detta motstånd kommer nedifrån eller uppifrån. När kommissionen icke längre fyller den uppgift, som Kungl. Maj:t har ansett, att den borde fylla, så är det Kungl. Maj:t obetaget att upplösa densamma.

Jag vill emellertid säga, att då det anföres klagomål, så har kommissionen att vid fullgörandet af sitt arbete noga undersöka, huruvida för det klagomål, som anföres, kan finnas stöd i gällande författningar eller icke. Är det så, att klagomålen i gällande författningar icke ha stöd och grund för sig, är det gifvet, att kommissionen icke kan göra något åt saken i annat afseende än att, om kommissionen finner, att författningarna i något hänseende böra ändras, därom i den ordning, som instruktionen förutsätter, göra framställning hos Kungl. Maj:t.

Kommissionen är ingen domstol, som har att döma öfver den ena eller den andra. Är det så, att kommissionen finner, att öfverträdelse af gällande författningar har ägt rum, har kommissionen att därom göra framställning i den ordning och på det sätt, som instruktionen föreskrifver.

Jag vill endast göra denna erinran i anledning af det anförande, som här nyss har hållits, och kan icke annat än å kommissionens vägnar bestämdt förklara, att vi komma att arbeta i full öfverensstämmelse med den för oss utfärdade instruktionen intill dess den blir ändrad.

Herr Martin: Herr talman! Herr Nilson i Örebro skrufvar upp mitt angrepp till ganska stora dimensioner. Det är skillnad på angrepp, och man får väl i all rimlighets namn beröra civilkommissionen i allt fall. Så farlig är icke saken, tycker jag. Då angreppet icke var farligare, tycker jag, att man icke behöver taga så illa vid sig, synnerligast då jag tager tillbaka det, som herr Nilson i Örebro ansåg vara rent personligt. Jag har icke sagt, att civilkommissionen icke följer instruktionen, utan att den bör bevaka de smås intressen, men att så kanske icke alltid är förhållandet, och då menar jag, att sådana här saker, som jag pekat på, kunna ingifva den uppfattningen, att de små icke ha det stöd i civilkommissionen de beräknat. Det är kanske en oriktig uppfattning jag fått, men jag vill också säga, att jag är den, som är mest glad öfver, att vi ha en civilkom-

mission, och de angrepp, som komma, äro nog icke så farliga, som herr Nilson i Örebro vill göra dem till.

Ang.
civilkommissionen.
(Forts.)

Herr Nilson i Örebro: Jag vill endast säga det i anledning af det anförande, som nyss hölls, att för min personliga del kan jag mycket väl bära hvilket angrepp som helst, men jag känner det som en bederssak för mig att försvara kommissionen såsom institution, därför att jag vet, att den varit till gagn i mer än ett afseende.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 7.

Herr statsrådet *Berg* aflämnade Kungl. Maj:ts propositioner: angående pension åt verkmästaren vid tekniska elementarskolan i Örebro *J. A. Lindhagen*; och angående pension å allmänna indragningsstaten åt professorn *C. A. Lindströms* änka *Evelyn Lindström*, född *Sutthoff*.
Ifrågavarande propositioner blefvo på begäran bordlagda.

§ 8.

Efter föredragning härpå af statsutskottets memorial nr 13, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut i vissa frågor rörande anslag under riksstatens andra hufvudtitel, blefvo de i detta memorial föreslagna voteringspropositionerna af kammaren godkända.

§ 9.

Å föredragningslistan fanns vidare uppfördt lagutskottets utlåtande, nr 18, i anledning af väckta motioner om ändrad lydelse af 18 kap. 16 § strafflagen. *Ang. ändring af 18 kap. 16 § strafflagen.*

I två likalydande motioner väckta den ena, nr 47, inom Första kammaren af herrar *Wavrinsky* och *Skarstedt* och den andra, nr 118, inom Andra kammaren af herrar *Molin* i Dombäcksmark, *Hedström*, *Hallén*, *Lundgren* i Björna, *Lundgren* i Vendelsberg och *Liljedahl*, hade hemställts, att Riksdagen måtte för sin del besluta, att 18 kap. 16 § strafflagen skulle erhålla följande förändrade lydelse: »Misshandel af djur straffas med böter. Åro omständigheterna synnerligen försvårande, må till fängelse i högst sex månader dömas.»

Lagutskottet, till hvars behandling nämnda motioner hänvisats, hemställde, att motionerna icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Reservationer hade emellertid afgifvits af herrar *Pettersson* i Södertälje, *Mörner*, *Stärner*, *Jansson* i Edsbäcken och *Olsson* i See, hvilka yrkat, att Riksdagen måtte i anledning af förevarande motion besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t i sammanhang med den allmänna revision af strafflagen, som för närvarande förbereddes, låta

Ang. ändring utarbete förslag till sådana bestämmelser, hvarigenom begreppet af 18 kap. straffbart djurplågeri utvidgades att omfatta äfven andra fall af 16 § strafflagen. af herr *Lindhagen*, med hvilken herr *Persson* i Norrköping i hufvudsak instämt och som föreslagit, att Riksdagen måtte

1:o för sin del antaga följande ändrade lydelse af 18 kap. 16 § strafflagen:

»Visar någon grymhet i behandling af djur, straffas med böter. Äro omständigheterna synnerligen försvårande; må till fängelse i högst sex månader dömas»; samt

2:o tillika hos Kungl. Maj:t anhålla om utarbetande af förslag till sådan ändring i ofvannämnda lagrum, att begreppet straffbart djurplågeri ytterligare utvidgades utöfver hvad under 1:o) ifrågasatts.

Utskottets hemställan upplästes, hvarefter ordet begärdes af

Herr Molin i Dombäcksmark, som anförde: Herr talman! Jag ber till en början få tacka såväl lagutskottet som reservanterna för den vänliga motivering de använt före sina respektive slutklämmor rörande föreliggande motion om ändring af 18 kap. 16 § strafflagen. Jag ber nämligen få konstatera, att utskottet, såsom framgår af utlåtandet i dess helhet, så att säga enhälligt principiellt erkänt, att den nuvarande formuleringen af djurplågeriparagraferna icke motsvarar den numera gängse uppfattningen om människans förhållande till djurvärlden.

Innan jag går att skärskåda de olika motiven i utskottets utlåtande och i reservationerna, ber jag att i någon mån få rättfärdiga motionärernas yrkande, att orden »uppenbar grymhet» måtte utbytas mot »misshandel». I fråga om det olämpliga uti att göra detta utbyte tyckes utskottet vara fullt ense och har därtför åberopat dels att uttrycket »misshandel» erhållit en alldeles särskild betydelse i vår nuvarande lagstiftning, dels att uttrycket icke skulle så att säga täcka begreppet djurplågeri. Mot detta resonemang vill jag invända, att det visst icke är underligt, att begreppet »misshandel» erhållit en alldeles särskild betydelse i vår lagstiftning, då ju begreppet i fråga hittills användts i lagtexten endast beträffande människor. Skulle emellertid begreppet »misshandel» utsträckas att ifrågakomma jämväl rörande djur, så blefve väl våra jurister också tvungna att taga hänsyn därtill och åt begreppet gifva mera omfattande betydelse än hittills varit fallet. Jag kan ej finna, att man därmed skulle rubba det ringaste i begreppet »misshandel» beträffande människor eller att man skulle, så att säga, tillskapa två olika betydelser åt samma ord.

Det torde väl vara Riksdagen, som i första hand äger att angifva riktlinierna för ett begrepps juridiska tolkning, icke juristerna. De senares uppgift är att först i andra hand och då med ledning af de synpunkter, som kommo i fråga, då lagtexten ändrades och det nya begreppet infördes, tolka lagen. Så den invändningen torde saklöst kunna lämnas åsido.

Vidkommande åter invändningen, att begreppet »misshandel» sådant det förstås i dagligt tal icke skulle täcka begreppet »djurplå-

geri», måste jag uppriktigt bekänna, att jag och mina medmotionärer hittills icke anat, att ordet »misshandel» ej skulle kunna tänkas täcka sådant djurplågeri som vanvård, öfveransträngning eller i öfrigt underlåtenhetsynder mot djuren. I uttrycket »misshandel af djur» hafva motionärerna velat se motsatsen till »en god behandling af djur». Som det emellertid framgått, att begreppet »misshandel» ej är för alla klart, så vilja motionärerna f. n. ej hålla på detta uttryck.

Ang. ändring
af 18 kap.
16 § straff-
lagen.
(Forts.)

Lagutskottet afstyrker motionen med hänvisning till den allmänna revision af strafflagen, som för närvarande förberedes, och uttalar sin förmodan, att förevarande spørsmål i hela dess vidd kommer att upptagas. Sedt från den synpunkten, att ett bifall till detta utskottets förslag icke för oss motionärer innebär något som helst hinder att till ett annat år återkomma med motionen i annan form, vore utskottets förslag vida mer att föredraga än herrar Petterssons i Södertälje m. fl. reservation, som, i händelse den af Riksdagen bifölles, skulle innebära ett uppskof i snart sagdt det oändliga, då man aldrig kan veta, när den där ofta omtalade allmänna revisionen kommer till stånd. Då farhågor uttalats, att vi ej skulle komma att se några resultat af den där allmänna revisionen inom de närmaste 20 åren, må det förlåtas oss motionärer, att vi hellre skulle se utskottets förslag bifallet än herr Petterssons i Södertälje m. fl. reservation.

Att, såsom reservanternas antydt, framhålla den norska lagen såsom eftersträfvansvärd förebild för vår djurskyddslagstiftning, anse vi olämpligt. Den norska lagen synes ej kunna tjäna oss till förebild på annat sätt, än att däraf tydligen framgår, att norrmännens begrepp om misshandel till fullo *öfverensstämmer* med motionärernas begrepp. Vanvård och öfveransträngning synes där vara *delar* af begreppet misshandel. Det norska »grof eller onskabsfuld misshandling» är väl ej ett dugg bättre än vårt uttryck »uppenbar grymhet». Att reformera på den linjen torde väl ej kunna med fog ifrågasättas, åtminstone ej från djurskyddsvänligt håll.

Kommer så slutligen herr Lindhagens reservation. Äfven herr Lindhagen omnämner den norska lagen och dessutom den italienska utan att dock framhålla dessa lagar såsom lämpliga förebilder. För detta äro vi herr Lindhagen tack skyldiga. Herr Lindhagens reservation har framför utskottets förslag och herr Petterssons i Södertälje m. fl. reservation fördelen att vara ofarlig för den eventualiteten, att djurskyddslagstiftningen för en öfverskådlig framtid nedkastas i utredningsgravnen. För min del är jag beredd att för närvarande gå med på vare sig reservationen i dess helhet eller också endast första momentet i klämman.

Då det torde vara uppenbart, att ordet »uppenbar» framför »grymhet» utan långa, vidlyftiga utredningar saklöst kan borttagas, bor detta kunna ske redan nu. Såsom saken nu föreligger, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till herr Lindhagens reservation. Jag tror, att det för oss djurskyddsvänner vore det från taktisk synpunkt klokaste att hålla på herr Lindhagens reservation, såsom varande den längst gående, då Första kammaren redan, såsom jag nyss erfarit, med 71 röster mot 49 bifallit utskottets förslag.

Ang. ändring
af 18 kap.
16 § straff-
lagen.
(Forts.)

Vidare yttrade:

Herr Pettersson i Södertälje: Herr talman, mina herrar! Som herrarna se, ha motionärerna här föreslagit en ändring i strafflagens djurskyddsparagraf. Strafflagen innehåller den bestämmelsen, att den, som visar uppenbar grymhet vid behandling af djur, skall straffas med böter, men, om omständigheterna äro synnerligen försvärande, med fängelse i högst sex månader. Häri vilja nu motionärerna ha den förändringen, att uttrycket »uppenbar grymhet» skulle utbytas mot uttrycket »misshandel». Att en sådan ändring icke kan tillstyrkas, därom var man inom utskottet ense, och detta på den grund, som den föregående ärade talaren hastigt vidrörde, nämligen att uttrycket misshandel redan har fått en viss betydelse i vår strafflag, nämligen i dess 14 kapitel, och att det då icke går för sig att låta ordet få en annan betydelse i 18 kapitlet. Man anser med rätta, att lagar böra vara så tydliga, att folk utan större svårigheter kan begripa dem. Men man gör lagen svårfattlig, om man låter samma ord på olika ställen betyda olika saker. Det är därför klokt och riktigt, att samma ord om möjligt får behålla samma betydelse i strafflagens olika delar. Nu är det så, att under uttrycket misshandel inbegripes i strafflagens 14 kapitel äfven det mest obetydliga intrång i en annans personliga integritet. Om jag t. ex. knuffar en annan, kan det bli böter. Skulle nu all »misshandel af djur» bli straffbar, så skulle det äfven bli straffbart att uppsåtligen knuffa en hund utan att skada honom. Vidare omfattar misshandel enligt 14 kapitlet äfven hvarje slag af dödande. Skulle nu »misshandel af djur» bli straffbar, skulle jag komma att straffas, om jag af okynne dödar en ekorre, äfven om det sker utan att plåga honom. Detta kan vara tillräckligt för att visa, att det är olämpligt att lagstifta så, som här föreslagits. Under sådana förhållanden anser utskottsmajoriteten, att det är riktigtast och enklast att alldeles afslå motionen, och utskottsmajoriteten har ansett sig ha ytterligare ett skäl för detta rena afslagsyrkande dels däruti, att Riksdagen redan förut — två gånger, till och med — skrivit och begärt att få skärpta bestämmelser mot djurplågeri vid slakt, och dels däri, att hela strafflagen för närvarande är under omarbetning, därvid man kan taga för gifvet, att äfven frågan om revision af djurplågeribegreppet kommer att tagas under öfvervägande. Sju reservanter ha emellertid ansett, att motionen dock så till vida är befogad som den ådagalägger, att strafflagen för närvarande på ett alltför snävt sätt begränsar området för djurplågeristrafrens användning. Dessa sju reservanter ha därför ansett, att Riksdagen borde skriva och begära, att Kungl. Maj:t låter utarbета förslag, hvarigenom begreppet straffbart djurplågeri utvidgas så, att det äfven må omfatta andra fall af djurplågeri än de, som kunna sägas innefatta uppenbar grymhet. Men sedan skilja sig reservanterna i två grupper. Den ena, bestående af fem utskottsledamöter och däribland af mig, har ansett, att det skulle kunna med denna ändring anstå till den stora revisionen af strafflagen. I förbigående vill jag gentemot den föregående talaren anmärka, att man icke behöfver frukta, att denna revision skall anstå snart sagdt i det

oändliga, utan att man har grundad förhoppning att antaga, att den kommer inom en icke allt förlängt aflägsen framtid.

De andra två reservanterna, herrar Lindhagen och Sven Persson, vilja icke biträda förslaget, att med denna ändring skulle austå och att den sammankopplas med den stora strafflagsreformen. Vidare anse de, att Riksdagen skulle, på samma gång den skrifer och begär en ändring i lagen, också på rak arm besluta en liten ruckning af den.

Nu skall jag tillåta mig att å egna och mina medreservanters vägnar be att få räcka herr Lindhagen handen till försoning — jag vägar icke gentemot herr Lindhagen nämna ordet kompromiss — utan jag ber som sagdt att få föreslå försoning eller medling i syfte att slippa en långvarig debatt. Den medlingen skulle gå ut på, att vi å vår sida stryka orden: »I sammanhang med den allmänna revision af strafflagen, som för närvarande förberedes», och i samband därmed stryka sista stycket i vår motivering. Härmed ha vi då släppt det, som företrädesvis framkallat herr Lindhagens och hans medreservants förslag, och vi gå med på deras yrkande att skriva till Kungl. Maj:t utan att uttala oss om den allmänna revisionen af strafflagen. Vi göra det i den förhoppning, att herrar Lindhagen och Persson skola släppa sitt kraf på omedelbar ändring i lagen, hvilket jag föreställer mig icke kan vara någon allvarlig hjärtesak för dem.

Jag ber således, herr talman, att få yrka bifall till den af mig m. fl. afgifna reservationen med den ändring däri, som jag nu föreslagit.

I detta anförande instämde herrar *Jeansson* i Kalmar, *Olsson* i See, *Sjöberg* i Sköfde och *Jansson* i Edsbäcken.

Herr Lindhagen: Herr talman! Någon försoning kan man icke tala om i en sådan sak som denna, där det icke gäller några viktiga angelägenheter, utan detta medlingsförslag är en verklig kompromiss. Jag för min del kan icke beteckna det såsom annat än i hög grad en kompromiss, och jag förstår icke, hvarför man skall kompromissa om en sådan här liten sak. Ja, jag tycker icke, att man skall kompromissa i stora saker heller, men i all synnerhet bör man icke göra det i småsaker.

Hufvudsyftet här är ju att redan nu vinna så mycket som möjligt för den sak, som afses i motionen, nämligen vidgad skyddslagstiftning för djuren, och det är ganska tydligt, att man kan få saken klar genast blott genom att stryka ordet »uppenbar» framför »grymhet». Det är ju ett mycket vanligt sätt i juridiken att inskränka verkningarna af ett begrepp genom att framför ordet inskjuta ett »uppenbart». Men om man sedan vill gå längre i lagstiftningen och vidga rättsskyddet, så tar man bort ordet »uppenbart». Det är således icke något onödigt nytt, man här inlåter sig på. Man endast hänskjuter saken till Kungl. Maj:ts öfvervägande, och hvarför skulle man icke kunna göra detta genast? Då hade man ändå vunnit något. Jag skulle nog helst ha velat komma till en definitiv lösning redan nu, men därför behöfves understöd från flera olika håll, och då vi icke ägt detta, hafva jag och min medreservant ansett oss böra hän-

Ang. ändring
af 18 kap.
16 § straff-
lagen.
(Forts.)

Ang. ändring
af 18 kap.
16 § straff-
lagen.
(Forts.)

skjuta till Kungl. Maj:ts öfvervägande att redan nu partiellt afhjälpa saken utan att vänta ända till den aflägsna tid, då en hel ny strafflag kan blifva antagen. Detta partiella afhjäljande tager också sin långa tid, så icke behöfva vi vara ängsliga, att det kommer att gå för fort.

Jag kan icke annat än afböja det vänliga kompromissanbudet och yrka bifall till min och herr Perssons reservation, hvartill äfven motionären yrkat bifall. Det är visserligen icke någon allvarlig hjärtesak för mig, men för djuren är det i alla fall en hjärtesak att få ökad skydd.

Herr Widén: Herr talman, mina herrar! Någon bör väl också yttra sig för utskottet, och det är därför jag begärt ordet.

Detta är en fråga, där utskottet och de båda grupperna af reservanter på det hela taget äro öfverens; det kan alltså vara skäligen likgiltigt, hvilken mening kammaren ansluter sig till. Ja, som bevis, huru öfvertygad jag är därom, vill jag meddela, att när vi voterade inom utskottet, så var jag en bland dem, som röstade för en skrivelse; men när det sedan vid justeringen blef så oföväntadt många reservanter, att det nästan såg ut, som om de skulle komma i majoritet, så tyckte jag det var onödigt, att jag också reserverade mig; och därför står jag såsom representant för utskottets mening i denna fråga.

Jag är alltså öfvertygad om, att hvilket beslut vi än fatta här, så kommer det att till sina påföljder te sig lika i praktiken. Om vi taga utskottets förslag, så blir följden den, att denna lagparagraf kommer att omarbetas af professor Thyrén, antingen i samband med strafflagens revision eller också, om saken kunde anses hafva den vikten, ensamt för sig. Taga vi herr Petterssons i Södertälje m. fl. reservation, så kommer paragrafen att omarbetas af professor Thyrén, antingen ensamt för sig eller i samband med revisionen af strafflagen i dess helhet; och taga vi herr Lindhagens reservation, så blir det, skulle jag tro, precis samma resultat. Alltså ingen skillnad på resultatet, hvilket förslag herrarna än taga; herrarna kunna vara alldeles öfvertygade om att det så blir.

Hvad beträffar påståendet om det nu befintliga stadgandets otillräcklighet, så är ju utskottet alldeles öfverens med reservanterna om den saken, och det lider intet tviivel, att vid en omarbetning af strafflagen — vare sig denna kommer nu eller senare — detta kraf blir tillgodosedt. Vid sådant förhållande har jag ansett, att det kunde vara rätt så onödigt att skrifa till Kungl. Maj:t och öka på den väldiga samling af skrivelser, som Kungl. Maj:t redan fått mottaga från Riksdagen och nödgats lägga på byllan. Detta har varit den hufvudsakliga anledningen, hvarför jag ansett, att man kunde i denna fråga nöja sig med utskottets förslag. Jag anser saken vara materialiter så pass oviktig, att jag icke alls fäster något afseende vid hvilket af de föreliggande förslagen, kammaren kommer att antaga. Detta är mig alldeles egalt; i sak är jag till och med ense med herr Lindhagen, fastän jag icke tror, att han nu har något vidare skäl för sitt förslag.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Lindhagen: Herr talman! Någon skillnad blir det väl i alla fall här. Det måste ju medges, att i det ena fallet kommer ordet »uppenbar» att stå kvar, i det andra fallet att tagas bort, och det är väl ändå en skillnad. Om nu lagen lagt in ordet »uppenbar» för att inskränka djurskyddet — och detta är lagens mening — då är det ju klart, att om man tager bort detta ord, så blir djurskyddet utsträckt och för rättstillämpningen en ny riktlinje gifven. Den skillnaden föreligger således i hvarje fall mellan de olika förslagen.

Ang. ändring
af 18 kap.
16 § straff-
lagen.
(Forts.)

Med herr Lindhagen förenade sig herr *Molin* i Dombäcksmark.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad, framställde herr talmannen propositioner på 1:o bifall till utskottets hemställan, 2:o) afslag å samma hemställan och bifall i stället till det af herr Pettersson i Södertälje under öfverläggningen framställda yrkandet samt 3:o) afslag å utskottets hemställan och bifall till den af herr Lindhagen afgifna, vid utlåtandet fogade reservationen; och fann herr talmannen den under 2 o) upptagna propositionen vara med öfvervägande ja godkänd. Votering begärdes emellertid af herr Lindhagen, i anledning hvaraf, och sedan till kontraposition antagits den under 3:o) angifna propositionen, nu uppsattes, justerades och anslogs denna omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren, med afslag å lagutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 18, bifaller det af herr Pettersson i Södertälje under öfverläggningen framställda yrkandet, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren afslagit utskottets berörda hemställan samt bifallit den af herr Lindhagen afgifna, vid utlåtandet fogade reservationen.

Voteringen utvisade 121 ja mot 69 nej, vid hvilken utgång kammaren således med afslag å utskottets hemställan bifallit det af herr Pettersson i Södertälje under öfverläggningen framställda yrkandet.

§ 10.

Jordbruksutskottets nu föredragna memorial, nr 12, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut angående upplåtande af vissa områden från förra löjtnantsbostället Åkra nr 1 och 2 jämte Hvalsta nr 4, en utjord i Södermanlands län, lades till handlingarna.

§ 11.

Vidare förekom till behandling Andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 1, i anledning af väckt motion om föränd-

Ang.
utskänkning
af brännvin
i Riksdagens
lokaler.

Ang.
utskänkning
af brännvin
i Riksdagens
lokaler.
(Forts.)

rade bestämmelser rörande utskänkning af brännvin i Riksdagens lokaler.

Uti en inom Andra kammaren väckt motion, nr 3, hade herr Räf föreslagit, att Riksdagen måtte besluta, att i dess lokaler utskänkning af brännvin framdeles ej måtte tillåtas, utan att Riksdagens båda kamrar i hvarje särskildt fall därtill lämnade sitt bifall.

Utskottet hemställde, att förevarande motion ej måtte till någon Andra kammarens åtgärd föranleda.

Efter föredragning af utskottets hemställan gaf herr talmannen på begäran ordet till

Herr Räf, som yttrade: Herr talman! Andra tillfälliga utskottet har i detta utlåtande afslagit min motion rörande utskänkning af brännvin i Riksdagens lokaler. Då jag anser, att detta afstyrkande utlåtande stöder sig på för det aktuella nykterhetsarbetet synnerligt farliga principer, nödgas jag, herr talman, något litet bemöta hvad utskottet sålunda sagt.

Utskottet säger, att, om Riksdagen beslutar i öfverensstämmelse med denna min motion, detta »möjligen skulle orsaka, att en del af Riksdagens ledamöter, hvilka nu besöka Riksdagens restaurationslokaler, komme att intaga sina måltider å andra lokaler, där spritutskänkning äger rum». Man nästan häpnar inför konsekvenserna af ett sådant uttryck i Andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande. Hvad skola dessa konsekvenser leda till i afseende å restriktiva åtgärder på detta område i allmänhet? Hvad skulle det tjäna till att t. ex. borttaga spritutskänknigen på Berns salong — den del, som nödvändigt vill ha sprit, kunde ju vända sig till Blanchs kafé. Och hvad skulle det tjäna till att taga bort den på Blanchs kafé? — den del, som vill ha sprit, kunde ju vända sig till något annat utskänkingsställe i Stockholm, där man äger rättighet att utskänka brännvin. Och hvad skulle det tjäna till, att t. ex. städerna Huskvarna och Grenna i Jönköpings län afstode från sin rättighet att försälja brännvin, då dess innevånare, de nämligen, som vilja ha sprit, kunna vända sig till andra städer i Jönköpings eller andra län, där spritutskänkning äger rum? Och hvad skulle det öfver hufvud tjäna till att införa så kalladt lokalt eller kommunalt veto? — de kommuner eller städer, som blefve hvad man kallar torrlagda, kunde ju vända sig till andra kommuner, andra städer, andra län, som ägde rätt att försälja brännvin. Jag nödgas därför betona, att denna motivering är det mest trogna uttryck för rusdrycksintresset i vårt land och går så rakt som möjligt emot de hittills bland nykterhetsvännerna gällande grundsatserna. Och jag vill också säga det, att jag tror, att konsekvenserna af ett beslut i enlighet härmed, om det skulle bli Andra kammarens, skulle bli för nykterhetssaken i vårt land af den allra mest ödesdigra beskaffenhet, och jag är nästan säker om att nykterhetsvännerna landet rundt skola åtminstone i detta afseende ställa sig på min sida gentemot utskottet. Och beslutar Andra kammaren att godkänna denna motivering, så har den

därmed också godkänt spritintressets allra farligaste argument gentemot nykterhetsvännernas praktiska åtgöranden, som de söka verkställa här och där i landet.

Men det är en anmärkning till, som jag vill göra mot detta utlåtande; huru och på hvilka grunder kan utskottet framföra en sådan mening? Har verkligen utskottet gjort den iakttagelsen, att en del af Riksdagens ledamöter äro så begifna på sprit, att de icke kunna intaga sina måltider på andra lokaler, än där spritutskänkning äger rum? Jag har under de 11 riksdagar jag bevistat icke kunnat göra en sådan iakttagelse, och jag tror icke heller, att mängen gammal riksdagsman skall känna sig så synnerligen tilltalad af att godkänna detta utskottets uttalande.

Utskottet säger vidare, att dessa eventuella följder af den af mig föreslagna åtgärden skulle vara »till föga fromma för det personliga sammanträffandet och umgänget emellan Riksdagens ledamöter». Den, som läser detta och ej vet, huru det i verkligheten förhåller sig, får gärna det intrycket, att en viss spritkonsumtion är förutsättningen för sammanträffandet och umgänget emellan Riksdagens ledamöter. Under min riksdagstid har jag i allmänhet spisar min middag på matsalen och druckit mitt aftonkaffe på kaféet där nere, och i synnerhet det sista har jag ofta gjort tillsammans med ett rätt stort antal af Riksdagens ledamöter, ibland från både Första och Andra kammaren och i hvarje fall från många olika län, och vi ha fört ett mycket trefligt, ofta intressant och nästan alltid angenämt samtal vid dessa våra, lät oss säga, kaffebord. Jag kan icke förstå annat, än att det personliga sammanträffandet och umgänget där varit mycket trefligt. Men däremot har jag aldrig någonsin sett vid dessa bord så mycket som ett enda glas spirituosa, och jag tänker också, att det är rätt mängen af de gamla Andrakammarledamöterna, som gjort precis samma erfarenhet i det afseendet, som jag själf har gjort.

Och härmed har jag nu genomgått utskottets säkerligen ofrivilliga, men icke desto mindre för nykterhetsaken mycket farliga motivering, hvilken motivering jag i det längsta vill hoppas, att Andra kammaren icke godkänner. Gör den detta, så har den också därmed alldeles säkert gifvit rusdrycksintresset i vårt land icke blott »vatten på sin kvarn», utan också ett ganska godt öfverfallsvatten på sin kvarn. Och herrarna kunna vara vissa om att såväl vederbörande brännvinsbolagsdirektörer som också bryggareföreningen och många andra, som äro intresserade just i den riktning, i hvilken motiveringen här går, icke skola glömma Andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande. Och herrarna kunna vara vissa på att det skall bli så mycket kärare, om nu också Andra kammaren behagar besluta i öfverensstämmelse med detta dess andra tillfälliga utskott.

Jag har i min korta motion sagt: »Af många anledningar anser jag det vara välbetänt och svenska folkets representation, Riksdagen, värdigt att ej längre tillåta någon brännvinsförsäljning i dess lokaler.» Välbetänt och värdigt anser jag det vara att handla i öfverensstämmelse med ens egen uttalade grundsats. Frågan om brännvinsutskänkning i Riksdagens lokaler har därför för denna kammare i synnerhet en mycket djupare innebörd, än hvad som kommit till synes i detta

*Ang.
utskänkning
af brännvin
i Riksdagens
lokaler.
(Forts.)*

Ang.
utskänkning
af brännvin
i Riksdagens
lokaler.
(Forts.)

utlåtande. Andra kammaren har nämligen uttalat sig för att »all försäljning af rusdrycker till annat än medicinskt, tekniskt och vetenskapligt ändamål må vara förbjuden». Det är Andra kammarens ord det, förr i världen. Och detta Andra kammarens beslut har äfvenledes ordagrant upptagits i frisinnaade landsföreningens allmänna program. Gång efter annan har också denna kammare uttalat sig för lokalt veto i fråga om rusdrycksförsäljning. Förledet är godkände denna kammare också kommunalt veto i denna sak. Och den förestående voteringen kommer, hoppas jag, att ådagalägga ett välbetänt och värdigt förhållande mellan ord och handling samt vetots effektivitet.

Jag frågar till sist: hur skall befolkningen verkligen kunna tro på vårt intresse för nykterhetssaken, om vi själfva icke vilja afstå ens från brännvinsutskänknigen i detta det svenska folkets hus, riksdagshuset och dess olika lokaler? Och huru skola vi, svenska folkets representanter, kunna gå i spetsen för en behöflig reform, om vi ej vilja tillstödja samma reforms genomförande, *då* och *där* vi äga oinskränkt makt att göra och låta? Och hur skall folket i längden förmås att tro på någon nykterhetsvänlig nytta af det lokala vetots genomförande, om det visar sig, att vi därigenom icke kunna eller icke vilja genomföra förbud emot ens brännvinsförsäljning i Riksdagens egna lokaler? Nej, är det något allvar med vårt tal om nykterhetssaken och kommunalt eller lokalt veto, så låtom oss i denna kammare åtminstone visa det så pass i handling, att vi söka frigöra Riksdagens lokaler från brännvinsutskänknigen.

Herr talman! Jag skall be att få yrka afslag på utskottets hemställan och bifall till min motion.

Vidare anförde:

Herr Enderstedt: Herr talman, mina herrar! Jag betvivlar icke, att herr Räf drivits af ett visst nykterhetsnit, när han väckt denna motion, men man kan också utaf intresse för en viss sak komma att gå alldeles för långt. Jag har den uppfattningen, och den delas utaf samtliga ledamöter i andra tillfälliga utskottet, att här har herr Räf drivit sitt intresse till sådana uttryck, att det utaf ett mycket stort antal ledamöter i kammaren måste uppfattas icke blott som nykterhetsnit, utan rent af som kitslighet.

Den jämförelse, herr Räf gjorde mellan Berns' och Blancs' kaféer och den restaurant, som finnes här nere, är synnerligen missvisande. Det bärande motivet för oss i andra tillfälliga utskottet har varit det, att här finnes verkligen i denna församling en hel del, som för färre eller flera år tillbaka fått den vana att bruka till maten ett glas brännvin eller någon annan sprithaltig dryck — en från min synpunkt mycket dålig vana, men den man icke så utan vidare kan ta bort. Vidare är det så, att det många gånger för kammarens ledamöter blir på det sättet, att ledamöterna ha så att säga dagsarrest i det här huset, när utskotts- eller pleniärbete pågår. Det finnes dagar, då en ledamot i kammaren icke får tid att gå till någon annan lokal och där intaga sin måltid, utan då han faktiskt tvingas att äta här nere. Vi ha då ansett det vara ganska kitsligt, rent ut sagdt, att

tvunga denna person att i detta undantagsfall frångå sina vanor. Det vore en helt annan sak, om ledamöterna hade fullständig frihet att välja restaurationslokal, men ett sådant fall föreligger här icke.

Vi äro också af den uppfattningen inom utskottet — där vi tro oss vara lika goda nykterhetsvänner som herr Räf — att detta egentligen icke är någon nykterhetsfråga. Det skulle icke minska alkoholförbrukningen med en tusendels procent i vårt land, därest herr Räfs motion ginge igenom, men vi tro, att det skulle öka nykterhetsvännernas motståndares antal med många procent, därest vi i en dylik liten fråga gjorde bruk af vår öfvermakt och styrka och gjorde ett bruk däraf, som kunde betecknas som ett missbruk. När de stora frågorna komma, herr Räf, då skola vi visa vår styrka. Men i dessa små frågor, som för många måste synas vara framkomna af elakhet, skola vi icke gå till öfverdrift.

Här har af herr Räf gjorts en misstolkning af vårt utskottsutlåtande. Jag skall gärna medgifva, att detta utlåtande kanske skulle kunna ha behöft en något annan formulering. Men det är icke det, som är hufvudsaken, utan det är väl klämman. Herr Räf tyder vårt uttalande om det personliga sammanträffandet på så sätt, att vi skulle vilja ha sagt, att man icke kunde ha treffligt, om man icke hade rusdrycker på bordet. Det är icke det vi ha sagt; vi tro mycket väl, att man kan ha det treffligt, äfven om man saknar rusdrycker, och man har det alldeles säkert, om man har herr Räf med i sällskapet, men vi ha sagt det, att om en del af Riksdagens ledamöter tvingas att gå på annan lokal, blir det icke så mycket personligt sammanträffande. Då mena vi, att det personliga umgänget mellan Riksdagens ledamöter däraf kan lida, och utskottet är af den uppfattningen, att vi icke utan trängande skäl böra dra flera skiljemurar här i kammaren mellan ledamöterna än de skiljemurar, som redan finnas.

Om herr Räf hade motionerat om lokalt veto för Stockholms stad — om en sådan motion bade kunnat frambäras, hvilket naturligtvis icke går — så skulle han fått utskottet med sig, helt säkert, men att börja med en torrläggning på det minst lämpliga stället tror jag vara oklokt, och därför ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Johanson i Hvetlanda: Jag hade ledighet under den tid, motionen behandlades i utskottet, och jag kom först tillbaka, då utlåtandet skulle justeras. Jag medgifver, att den motivering, som redan då var uppsatt, möjligen var något olyckligt vald, men icke i annat afseende, än att jag ansåg den vara något för snäll. Skulle det varit jag, som haft att gifva motiveringen sin form, så hade denna blifvit svårare.

Emellertid skall jag be att få tillkännagifva min ställning till frågan, och den skulle vara ungefär sålunda. Jag har icke kunnat fatta annat, än att detta är en okynnesmotion, som bara retar och förstör kamratandan inom Riksdagen. Ty motionären har ej styrkt, att sådana öegentligheter förekommit, som enligt gällande lag skola föreligga som skäl för indragandet af lämnade spritförsäljningsrättigheter. Det förefaller också besynnerligt, att motionären, som själf är absolutist, icke längre håller på de absolutistiska grundsatzerna, utan

Ang.
utskänkning
af brännvin
i Riksdagens
lokaler.
(Forts.)

Ang.
utskänkning
af brännvin
i Riksdagens
lokaler.
(Forts.)

nu vill tillåta, att vin- och ölförsäljningen är kvar Och jag tror, att om syftet varit rent nykterhetsvänligt och följt de absolutistiska grundsatserna, skulle saken ställt sig annorlunda. Nykterhetsfrågan ligger under utredning, och vårt första mål är lokalt veto. Hvad skulle det då vara vunnet med att nu i förväg lagstifta om ett halft lokalt veto, som icke sträcker sig längre än till riksdagshusets serveringslokaler? Jag tror, att hvarken nykterhetsverksamheten eller svenska folket i sin helhet har den ringaste nytta af ett sådant förbud, och jag ber därför, herr talman, att få yrka afslag å motionen.

Herr Eriksson i Grängesberg: Herr talman! Jag har icke annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan; men då jag för min del icke kan gilla den motivering, som utskottet förebragt för sitt afslagsyrkande, så ber jag få framställa det yrkandet, att Andra kammaren måtte besluta att, med uteslutande af motiveringen, bifalla utskottets hemställan.

I detta anförande instämde herrar *Berg* i Staby, *Jansson* i Edsbäcken, *Hage*, *Nilsson* i Hagaby, *Branting*, *Winberg*, *Källman* och *Bärg* i Katrineholm.

Herr Räf: Herr talman! Den näst siste talaren talade mycket riktigt om, att nykterhetsfrågan är under utredning, och jag hade verkligen nästan väntat mig, att ordet »utredning» skulle komma före. Vi ha sålunda kommit till en spliter ny *fas* i nykterhetssakens historia. Så länge denna utredning icke är fullbordad, eller så länge frågan ligger under utredning, är det så trångt för nykterhetssaken, att om man tager fram en sådan här detalj, d. v. s. att man skall inskränka brännvinsförsäljningen här eller där i de lokaler, där den förekommer, så måste detta anses såsom »kitslighet» eller också, såsom min gode vän Johanson i Hvetlanda sade, en »okynnesmotion». Och det vore i hvarje fall icke någon nykterhetsfråga att framdraga en sådan angelägenhet! Jag kan just undra, hur man skall reda upp den saken, när man skall ut i bygderna och trafva i nykterhetsvänliga intressen. Jag fruktar, att vi få så mycket krängel om benen, att vi slå omkull oss redan i första språnget. Och jag fruktar äfven, att om herrarna taga bort denna motivering, som nu ändtligen förklarats olycklig från nästan alla håll — hvilket jag vill lägga särskildt herr Johanson i Hvetlanda på hjärtat, som sade, att den borde vara ännu värre —, så har man icke hjälpt upp saken efter den diskussion, som här blifvit förd.

Nu säger min vän Johanson i Hvetlanda, att om jag bade framfört riktigt absolutistiska grundsatser, så hade han — förutsatt att han också kunnat studera riktigt, hvad som var innanför min väst — kunnat gå med på saken. Nu vet jag icke, om herr Johanson ens till nästkommande riksdag skall kunna studera hvad som finnes i mannens bröst och hjärta, men om han vill förbida tiden, så skall nog, om det blir afslag i dag, andra tillfälliga utskottet ännu en gång få sysselsätta sig med denna sak. Men då skall jag komplettera med en motion till i öfverensstämmelse med herr Johansons mening,

nämligen att det också bör tagas bort öl och vin från riksdagshusets lokaler. Sedan blir det ju riktigt bra. Och jag skall försöka ordna det så, att motionerna äro två stycken och att man sålunda får behandla dem hvar för sig och bli i tillfälle att riktigt grundligt uttaga hvarenda potens så att säga af det nykterhetsintresse, som lär finnas hos herr Johanson i Hvetlanda.

Vidare säger man, att motionens största fel är, att den innehåller, att vi skulle begagna — om vi nu äro så många, som äro för saken — vår öfvermakt för att taga ifrån de andra sina friheter i det afseendet. Därmed synes dock mig, att man slagit rent af en spik i rusdrycksförbudsidéns kista, ty, mina herrar, hur märkvärdiga vi än nå anse oss vara, så äro vi likväl människor litet hvar; och jag kan icke förstå, att vi riksdagsmän kunna anse oss äga rätt till större pretentioner i det ifrågavarande afseendet än hvilken människa som helst. Det kunde hända, herr Enderstedt, att det en annan gång kunde komma en annan Boråsbo hit upp och att herr Enderstedt vore kvar i Borås, och därför gäller det att ställa det så, att vare sig man är hemma eller borta handla på precis samma sätt i hvar fall. Som sagdt, det påståendet, att vi i detta fall icke skulle få utföra vår öfvermakt, då vi äro i pluralitet, gör egentligen allt hvad rusdrycksförbudsidé heter till en ren omöjlighet, ty vi kunna aldrig tänka oss att få med hvarenda man på denna idé.

Man säger, att denna sak icke är någon nykterhetsfråga, och så har utskottet i sitt olyckliga utlåtande uttryckt saken på det sätt, som det gjordt! Det är just utskottet, som ställt Riksdagen i en något egendomlig belysning. Jag har icke sagt ett ord om riksdagsmännens förhållande till rusdryckerna, men utskottet har därom gjort ett uttalande, som det icke kan komma ifrån. Jag kan ju för resten icke heller förstå, huru utskottet skall kunna försvara detta sitt afslagsyrkande på annat sätt än just på de motiv det anfört, och dessa motiv har jag berört, sönderrifvit och bemött. Dessutom har jag ju också bemött åtskilligt, som sist här blifvit sagdt. Och nu skall det i hög grad intressera mig att se, huru voteringen utfaller, ty jag kommer att begära votering.

Herr Enderstedt: Om det också i motiveringen skulle kunna brista något, tror jag dock, att den i stort är af den beskaffenhet, att utskottet kan stå för densamma; men om det väckes opposition mot motiveringen, tror jag, att vi mycket gärna skola afstå ifrån densamma och instämma med herr Eriksson i Grängesberg. Jag skall därför be att få taga tillbaka mitt yrkande. Jag har resonerat med ett par utskottskamrater, och de gå gärna med på det, om vi därigenom skulle kunna något förenkla voteringen. Jag skall sålunda be att få yrka bifall till utskottets hemställan med uteslutande af motiveringen.

Jag skall icke förlänga debatten, ty jag håller före, att den är fruktlös, med herr Räf på den ena sidan och utskottet på den andra sidan. Vi äro nog icke i stånd att öfvertyga hvarandra. Men att denna sak är en stor nykterhetsfråga, kan aldrig herr Räf på längden påstå. Att herr Räf vill komma tillbaka med motionen, det torde kammaren vara honom synnerligen tacksam för.

Ang.
utskänkning
af brännvin
i Riksdagens
lokaler.
(Forts.)

Ang.
utskänkning
af brännvin
i Riksdagens
lokaler.
(Forts.)

Herr Räf: Det är icke så alldeles säkert, att utskottsmedlemmarna på rak arm kunna afgöra, buruvida en fråga är stor eller icke, i synnerhet om man läser detta utlåtande och ser, hvilka kvalifikationer, som där äro nedlagda. Jag bedömer frågan, som jag förut sagt, i öfverensstämmelse med Andra kammarens förut gjorda uttalanden. Om nu, med hänsyn till den spritkvantitet det gäller, frågan icke bar så synnerligen stor betydelse, så är den dock af mycket, mycket stor betydelse ur principiell synpunkt. Därom känner sig nog också hvarenda en af herrarna öfvertygad. Nu säger herr Enderstedt, att i *stort sedt* skulle utskottets motivering vara riktig. Ja, storleken af den motiveringen är så där mycket, det vill säga knappast två tum, och af dessa två tum har jag behandlat bufvudsaken. Och därvid finga herrarna anledning att återtaga den motiveringen, därför att den var så, hvad skall jag säga, så obegripligt klok.

Herr Berg i Munkfors: Herr talman, mina herrar! Motionären, herr Räf, vill gifva denna fråga en synnerligen stor omfattning, som den ju icke har. Det har redan anförts, att den endast afser att borttaga utskänkingen af brännvin inom Riksdagens lokaler, och således skola de drycker, som innehålla upp till ungefär 25 volymprocent alkohol, finnas kvar. Dessa drycker har herr Räf icke alls tagit någon hänsyn till. Han har icke ens gått så långt, att han sagt, att han vill ha bort brännvinsutskänkingen, utan han säger, att den endast skall tillåtas, då Riksdagens båda kamrar i hvarje särskildt fall därtill lämna sitt bifall. Herr Räf anser således, att det vid vissa tillfällen skulle få förekomma, eller att Riksdagen när som helst skall kunna taga upp frågan på nytt. Om motionären kommit med ett sådant yrkande, som att Riksdagen borde besluta, att *all* utskänkning af brännvin, öl och vin eller alla rusdrycker med ett ord *för framtiden* icke borde få förekomma inom Riksdagens lokaler, då hade man möjligen inom utskottet kunnat gå med på hans motion. Men något sådant förelägg icke alls.

Nykterhetsfrågan är: om man ser på den i stort, af ungefär enahanda natur som t. ex. religionsfrågan. Det går icke att försöka tvinga på folk en religiös öfvertygelse. Om man blickar tillbaka på historien, så ser man, att det aldrig lyckats, utan att det i de flesta fall hämnats. Som ett exempel kan nämnas det tidsskede i historien, då Erik den helige försökte tvinga på människorna sin religion med eld och svärd. Och man kan säga detsamma om nykterhetsfrågan. Det går inte att på det sättet begagna sig af makten för stunden, ty sådant kommer att hämna sig, och det är från den synpunkten, som utskottet försökt att i detta fall få fram någonting, som kunde vara tillfredsställande från flera synpunkter. Det har sagts förut, och jag för min del vill intyga, att utskänkingen i Riksdagens lokaler har inskränkts mer och mer, och det säger också utskottet. Det kan ingen påstå, som vill vara sanningsenlig, att det för närvarande är ett sådant tillstånd här i restaurationslokalen, att det absolut fordras ett restriktivt ingripande för att söka hämma någonting, som skulle vara så förfärligt, ty utvecklingen går med ganska snabba steg just i den rätta riktningen. För närvarande utgör antalet absolutis-

tiska ledamöter i kammaren, om jag icke minnes fel, 128 stycken, och här hos grannen till höger kan man bringa upp en stab på 40, 50 personer, som ha absolutistiska principer. Och om vi ha vaken blick, kunna vi se, hurusom så småningom valperiod efter valperiod hit till kammaren sändas nya element, som behärskas af dessa principer. När man iakttaget dessa förhållanden, måste man väl erkänna, att absolutismen vinner terräng mer och mer.

Ang.
utskänkning
af brännvin
i Riksdagens
lokaler.
(Forts.)

Man må kritisera den formulering utskottet har kommit till i denna punkt, och jag skall icke heller försöka att försvara den, eftersom man är så rädd för, såsom herr Räf och en hel del andra tyckas vara, att denna princip skall leda till att vi helt och hållet stå maktlösa gentemot inskränkningar på andra områden af rusdryckstrafiken ute i landet, men ingen med sundt förstånd kan väl påstå och visa, att det skulle leda till sådana konsekvenser, som herr Räf målat upp. Det finns ingen i denna kammare — därom är jag öfvertygad — som vill påstå, att det skulle leda till sådana konsekvenser, äfven om utskottets motivering skulle stå kvar vid det definitiva beslutet.

Jag skall icke upptaga tiden med långa utläggningar, utan har endast velat peka på dessa förhållanden, att det är ur den rent humanitära synpunkten, som man har försökt få fram någonting i den riktning, som försöker framhålla nykterhetssakens, absolutismens nödvändighet, men att man på samma gång i detta stycke, då det endast gällde Riksdagens restaurationslokal, icke skulle behöfva tillgripa några särskilda restriktiva åtgärder, då i detta hänseende utvecklingen går själfmant i den riktning, som alla nykterhetsvänner i landet önska.

Till sist vill jag säga, att jag tror, att det icke är så farligt i detta afseende, beträffande hvilket herr Räf uttalade sina farhågor, eller att man ute i landet skulle stå undrande och förvånad öfver att Andra kammaren afslog en motion i den riktning, som af herr Räf framförts. Det går mycket lätt, tror jag, att klara af den saken. Jag tror för min del, att på det lilla område, där jag har verkat bland landets folk, det ej skall bli svårt att visa, att det i stort sedt icke är någon motion, detta, som gäller de *väsentliga* områdena inom de absolutistiska sträfvandena, utan att det fastmer är en motion, som, åtminstone har jag fattat den så, går i den riktningen, att den vill onödigt våldföra sig på någonting, som i detta afseende, efter min ringa förmåga att fatta, ej har den ringaste betydelse för det vitala i nykterhetsfrågan.

Jag instämmer för öfrigt med herr Johanson i Hvetlanda i hvad han sade i detta stycke, och ber sålunda herr talman, på grund af hvad jag yttrat få hemställa om bifall till utskottets framställning och kan för öfrigt gärna förena mig med herr Eriksson i Grängesberg yrkande om uteslutande af den motivering, som är införd i utskottsutlåtandet.

Herr Persson i Stallerhult: Herr talman! Det kanske icke är lönt att begära ordet i denna fråga, men det måste jag medgifva, att jag har förundrat mig öfver, att ingen mer än motionären yrkat bifall till hans motion. Jag medger visserligen, att motionären icke varit så lycklig i sina motiveringar, som ju äro helt korta, och icke heller

Ang.
utskänkning
af brännvin
i Riksdagens
lokaler.

(Forts.)

i sitt yrkande eller i klämman, men i alla fall lär väl icke någon ta miste på hvad motionären egentligen velat, och det är väl i korta ord uttryckt, att det icke får vara någon spritutskänkning här nere i Riksdagens lokaler eller restaurant. Det är väl motionens innebörd.

Nu kan jag efter de anföranden, som här äro hållna, icke tro annat, än att utskottets afstyrkande utlåtande bifalles. Men jag ber för min del att få säga, att jag icke med min röst vill bidraga till ett bifall af detta utlåtande. Flur skall man ställa sig ute i landet? Den, som vill erinra sig något från den stora valstrid, som stod i somras, vet, att nykterhetsfrågan då var en af de allra mest brännande spörsmålen och spelade den allra största roll. Skulle nu Andra kammaren på sådana skäl, som herr Enderstedt anförde — jag tror det var han — och på grund af hvilka utskottet icke velat gå motionärens önskan till mötes, nämligen att man därigenom skulle beröfva en del af de äldre riksdagsmännen, som ha för vana att här å Riksdagens restaurant intaga sina måltider och därvid använda spirituosa, afslå motionen, och skola därför nykterhetsvännerna här stå alldeles handfallna inför dessa äldre och icke våga ta det steg ut, som de dock med sådan ifver predika under valstriden? Det skulle förundra mig på det högsta. Jag tillhör visserligen de äldre och har intagit mina måltider där nere på restauranten, men jag tror knappast, att någon skall kunna erinra sig, att jag begagnat spirituosa till måltiderna, och så förhåller det sig med de flesta af de äldre; det är sålunda icke för egen del, som jag velat anförä detta, men jag vill i alla fall säga, att jag icke är det minsta rädd för, att dessa personer, som ha denna vana, skulle rösta emot denna motion.

Om nu detta utskottets afstyrkande förslag bifalles här, hvad blir då följden? Jo, nykterhetstalarne ute i landet komma att säga: »nykterhetsvännerna i Riksdagen våga icke af hänsyn till en och annan af de äldre där, som vilja ha sin måltidssup, börja reformera, när det gäller dem själfva». Vilja herrarne ge dem detta agitationsämne? Jag för min del vet, hur än motionären skrivit sin motion och hur än hans hemställan är, dock hvad saken gäller, och jag vet, att utskottet med någon god vilja kunnat formulera om klämman, men nu, när man icke kan göra något annat än antingen yrka bifall till motionen eller bifall till utskottets förslag, tvekar jag icke det ringaste att med min röst bidraga till ett bifall af motionen. Sedan bör det ej heller gå att säga, att det är endast högern, som lägger hinder i vägen för nykterhetens befrämjande. Jag anser för öfrigt, att vi borde gå att först reformera, när det gäller våra egna utskänkningslokaler.

Med herr Persson i Stallerhult förenade sig herrar *Jansson* i Djursätra, *Nilsson* i Linnås, *Olsson* i Blädinge, *Dandenell*, *Engqvist*, *Isaksson*, *Jonsson* i Hökhult, *Sjöberg* i Säfsjö, *Johansson* i Melibyn, *Zelahn*, *Karlson* i Västtomten, *Andersson* i Milsmaden, *Bäckström* och *Mossberg*.

Herr Eriksson i Grängesberg: Den siste ärade talaren försökte på sitt sätt låta påskina, att de af oss nykterhetsvänner, som nu genom sina yrkanden biträdt eller genom sin röst komme att biträda ut-

skottets förslag vid omröstningen, skulle göra det i någon mån af rädsla för de kamrater, som använda spritdrycker. Ingenting är oss mer fjärran, och jag är säker på, att, om herr Carl Persson är kvar, hvilket han väl också är, när det kommer att gälla verkliga nykterhetsreformer, när det gäller att afgöra sådant, som har verklig betydelse för nykterhetssaken, han då skall finna, att vi icke på något sätt komma att ömma för våra kamrater, som använda spritdrycker.

*Ang.
utskänkning
af brännvin
i
Riksdagens
lokaler.
(Forts.)*

Förhåller det sig verkligen så, att detta är en så stor och betydande nykterhetsfråga, då förvånar det mig, att den icke kommit fram förut. Jag för min del ser i denna reform icke någon som helst nykterhetsfråga. Ingen kan väl komma och påstå, att jag genom att vägra någon af mina kamrater, som använda brännvin eller rusdrycker i en eller annan form, därigenom gör något för nykterhetsarbetet. Man skall väl med de lagstiftningsåtgärder, man vidtar, befrämja nykterhetssaken på ett eller annat sätt, och jag kan icke finna, att man gör det med denna åtgärd. Hela saken förefaller mig, om den nu blir genomförd, endast som ett retsamt utfall af oss absolutister, nu, då vi sitta i majoritet, mot våra kamrater, och därför vill jag för min del icke biträda motionen.

Herr Hamrin: Då jag icke kunnat i dess helhet gilla något af de uttalanden, som här gjorts, har jag tillåtit mig att begära ordet för att med några få ord motivera min ställning i denna fråga. Det är nämligen så, att jag inser mycket väl, att det kommer att bli, såsom herr Räf uttryckte sig, på det sättet, att man kommer att använda den förestående voteringen, då man, såsom hans ord föllo, är ute och trafvar i nykterhetsvänliga ärenden. Sedan har också herr Carl Persson genom sitt yttrande sökt bringa denna fråga under de partipolitiska linjerna och göra den till en partipolitisk fråga. För min del kan jag icke neka till, att jag anser, att motionären i sitt första anförande slagit ihjäl de egentliga skäl, han borde ha haft för att väcka den föreliggande motionen. Han har själf konstaterat, att något missbruk af spirituosa ej förekommit här i Riksdagens lokaler. Han har vidare konstaterat och villigt erkänt, att han haft det synnerligen angenämt i dessa lokaler, fast man för närvarande har utskänkningsrättigheter här. Det borde sålunda icke ha funnits någon anledning just för herr Räf att bringa denna fråga under kammarens afgörande. Men som jag sade, när jag började mitt anförande, har man nog rätt, då man tror, att motionären vill använda den föreliggande voteringen och den föreliggande motionen i annat syfte än det rent nykterhetsvänliga, och för att i min mån försöka vrida det vapnet ur händerna på honom, kan jag för min del icke annat än instämma i det yrkande, som herr Carl Persson i Stallerhult gjorde, och sålunda yrkar jag bifall till motionen.

Herr Runefors instämde häruti.

Herr Westman: Herr talman, mina herrar! Ehuru jag tillhör det utskott, som afgifvit betänkande i denna fråga, vill jag ingalunda

Ang.
utskänkning
af brännvin
i Riksdagens
lokaler.

(Forts.)

fullt godkänna den motivering, som utskottet har använt. Men jag kan icke underlåta den reflexionen, att motiveringen dock i det stora hela står i en viss relation till formuleringen af själfva motionen. De äro i båda fallen ungefär lika enkla.

Hvilken ståndpunkt man än må intaga till frågan, huruvida utskänkning af spritdrycker bör förekomma i Riksdagens lokaler eller icke, anser jag, att man icke gärna kan gå med på motionärens här framförda förslag, sådant det blifvit formuleradt. Om motionären hade yrkat, att spritutskänkning i Riksdagens lokaler framdeles icke skulle få äga rum, hade saken varit enkel och klar. Men nu har han gjort det tillägget »utan att Riksdagens båda kamrar i hvarje särskildt fall därtill lämna sitt bifall».

Det synes mig, som om i detta tillägg skulle rent af ligga en uppmaning till att bringa denna fråga upprepade gånger under kamrarnas debatt, hvilket jag icke anser vara lyckligt. I det tillägg, som han gjort, använder han uttrycket »i hvarje särskildt fall». Om motionären härmed äsyftat, att spritutskänkning i vanliga fall icke skulle få förekomma, men att vid vissa tillfällen, såsom t. ex. af mera festlig art, spritutskänkning skulle få förekomma, förmodar jag, att anhängarna af rent spritförbud icke vilja följa honom. Skulle åter uti tillägget få inläggas den betydelsen, att frågan om spritutskänkning eller icke i Riksdagens restaurationslokaler skulle för hvarje Riksdag afgöras, *sedan* Riksdagen sammanträdt, finner jag detta af praktiska skäl synnerligen olämpligt. Restaurationsförhållandena i Riksdagens lokaler böra nämligen utaf praktiska skäl ordnas på förhand, *innan* Riksdagen sammanträder. Kontrakt bör på förhand uppgöras med vederbörande restauratör. Huru ringa än spritutskänningen i dessa restaurationslokaler är, måste dock en entreprenör taga någon hänsyn till densamma. Därför anser jag, att frågan bör vara på förhand afgjord, innan Riksdagen sammanträder.

Jag kan för min del icke finna, att här egentligen af motionären blifvit anfördt något sakskäl, som talar för bifall till motionen — om man skall fästa sig vid densammans reella innebörd.

Motionären framdrog här i debatten ett exempel och sade, att man skulle icke kunna förbjuda spritutskänkning t. ex. i Berns, därför att spritutskänkning icke får finnas i Blancs. Nej, det är just hvad man icke skall. Det finnes icke något skäl, därest icke spritutskänkningen missbrukats i Berns, att förbjuda den på denna lokal, då den tillåtes på en annan lokal strax bredvid. Samma är förhållandet med Riksdagens restaurationslokaler. En annan sak vore, om det funnes lokalt veto i Stockholm, och Riksdagen ville göra undantag för sina lokaler. *Det* skulle man i sanning kunna säga vara att kränka Riksdagens värdighet, men *icke* att man här serverar spritdrycker, då dylika drycker serveras annorstädes i Stockholm, och här gäller samma villkor som för öfriga restaurationer.

Den föreslagna åtgärden synes mig vara en åtgärd, som hvarken riktar sig mot något missbruk eller i allmänhet på något sätt främjar nykterheten. Motionären talar om *Riksdagens värdighet*. Men jag undrar, om icke det mer kränker Riksdagens värdighet, att man framkommer med förslag, som ute i landet kunna tydas, som om den

utskänkning, hvilken här äger rum, utnyttjas på sådant sätt, att ett förbud mot densamma är behöfligt.

Jag yrkar för min del bifall till herr Erikssons i Grängesberg yrkande.

*Ang.
utskänkning
af brännvin
i Riksdagens
lokaler.*

(Forts.)

Herr Rydén: Herr talman! Jag har aldrig i Riksdagen yttrat mig i en nykterhetsfråga. Men då min vän Carl Persson i Stallerhult — som, jag tror, med mig delar ungefär denna ställning af nybörjare i dessa frågor — trädte upp, så tager jag mig friheten att också säga några ord.

Jag vill för min personliga del inlägga en bestämd protest mot, att man försöker göra denna, i sig utomordentligt lilla fråga till en politisk rabalderfråga. Denna fråga har ju — det kunna väl ju hvar och en erkänna — utanför de rena agitationsmötena före valen knappast ett uns af betydelse för nykterhetssaken i och för sig. Men såsom en politisk agitationsfråga kan det naturligtvis i någon undan-gömd del af Sverige möjligen gå för sig att draga någon nytta af den.

Mina herrar, jag tycker för min del, att det är angeläget — och det har för mig varit det bestämmande, då jag kommer att rösta afslag på motionen — att vi allesammans böra försöka att tillvarata, hvad jag skulle vilja kalla för kammarens värdighet. Det har af herr Räf vid upprepade tillfällen gjorts vissa insidiösa antydningar om Riksdagens restaurationsförhållanden, men han har visligen aktat sig för att närmare formulera desamma. Han gjorde redan i följ under den då förekommande debatten antydningar, att i Riksdagens restaurationslokaler sådana förhållanden skulle vara rådande, att det skulle behövas särskilda åtgärder; och man behöfde särskildt erinra om föreskrifter i brännvinsförsäljningsförordningen och dylikt beträffande Riksdagens restaurationslokaler. För min del vill jag protestera mot att på detta sätt försöka gifva ett slags föreställning utåt, som sedan föres vidare, att spritutskänknigen i Riksdagens lokaler på det sättet skulle missbrukas. Jag har förskaffat mig upplysning om, att under den del af Riksdagen, som hittills i år gått, i dessa lokaler, där 380 människor helt eller delvis intagit sina måltider m. m., sammanlagdt åtgått 2 liter brännvin. Det är då skamligt att åt spritutskänkningsförhållandena i Riksdagens lokaler gifva skenet, att de skulle vara sådana, att ett särskildt ingripande från Riksdagens sida vore motiveradt.

Då jag för min del håller på, att, hvilket parti man än tillhör, man bör hålla kammaren i ära och icke på detta sätt chikanera den, så kommer jag att rösta för afslag på denna motion. Jag vill också säga herr Räf — jag har dock aldrig förut inlåtit mig i något slags slagsmål med honom — att jag aldrig har sett någon människa i kammaren bära sig så åt som han gör: vända ryggen mot talmannen, gifva sig ut på gången, ställa sig böjd ned öfver sin granne o. s. v. Jag får säga, att han iakttog icke på något vis den yttre hållning, som vare sig öfverensstämmar med kammarens arbetsordning eller som brukar anses vara öfverensstämmande med skick och ordning i en församling sådan som denna. Jag inlägger min protest mot, att man bär sig så åt här i kammaren. Vi kunna väl, hvilket parti vi

Ang.
utskänkning
af brännvin
i Riksdagens
lokaler.
(Forts.)

än tillhöra, komma öfverens därom, att icke vinner Andra kammaren på, att man gör kammarens diskussioner till rena gyckeltillställningar och spektakel. Jag kommer, icke minst för att gifva herr Räf en tillrättavisning, att rösta för, att kammaren måtte med ogillande af utskottets motivering bifalla utskottets hemställan i klämman.

Herr Räf: Det tjänar icke mycket till att »sjunga» så här nu.

Jag är mycket glad åt, att det icke var herr talmannen, som gaf mig den sista tillrättavisningen, ty då hade jag känt mig mycket berörd däraf, men nu känner jag mig icke något berörd. Jag anser verkligen, att personliga saker äro alltför små för att sysselsätta sig med, synnerligast då klockan snart är 4 och herrarna begynna att »sjunga».

Jag ber dock att få säga, att jag redan framhållit — och det kan icke vederläggas — den principiella betydelse som ligger i denna fråga. Det är ju klart, att den, som skall gå i spetsen för en reform, måste själf låta reformera sig; i annat fall skall den, som reformeras, aldrig någonsin få behörigt förtroende för reformatorn.

Hvad nu beträffar värdigheten, så hemställer jag till litet hvar att så grundligt som möjligt läsa igenom min motion, och jag tror icke att någon skall kunna finna det allra ringaste, som söker beröfva kammaren någon som helst värdighet. Men däremot rekommenderar jag ännu en gång utskottets motivering till genomläsande, och då få herrarna se, hvart det tager vägen med värdigheten.

Nu säger man, att vi skulle ej heller förbjuda spritutskänkning i Berns salong, synnerligast som det icke begås så många lagöfverträdelser där, och att man öfverhufvud icke bör förbjuda spritutskänkning på ett ställe, där man kan, såsom herr Rydén sade, hafva det angenämt många gånger. Jag har varit på många hotell i åtminstone en stor del af Europa och haft det ganska trefligt på de flesta ställen. Skall nu också det af herr Rydén anförda vara ett skäl för att brännvinsutskänkingen skall bibehållas härnere? Ja, då skall väl det skälet gälla, snart sagdt öfver hela världen.

Nu sade min vän här bakom, herr Hamrin — jag får väl icke, efter hvad herr Rydén anmärkte, vända mig om — att min afsikt i detta fall icke skulle vara af nykterhetsvänlig karaktär. Herr Hamrin känner mig dock mycket väl sedan 25 å 30 år tillbaka, och under nästan hela denna tid har jag varit sysselsatt med nykterhetsfrågan inom Jönköpings län. Hvarför skulle det då icke finnas ett motiv i den riktningen kvar i mitt bröst?

För öfrigt undrar jag, om herr Felix Hamrin känner mig bättre, än jag gör själf, och såvidt jag vet, har jag icke uttalat andra skäl i min motion än just nykterhetsvänliga sådana. Men kan herr Hamrin verkligen till protokollet bevisa riktigheten af sitt påstående, så står det ju honom fritt.

Nu säger man, att denna sak är en partisak. Är det då genom denna motion som nykterhetssaken för allra första gången i den svenska politiska världen blifvit en partisak? Dess olika inregistrering i de olika politiska partiernas program och den olika ställning den har i de olika partierna, är således ingen partisak! Men denna

lilla motion, som råkat att träffa på detta sätt, det är en partisak!
Jag tackar så mycket!

Ang.
utskänkning
af brännvin
i Riksdagens
lokaler.
(Forts.)

Herr Pettersson i Södertälje: Herr talman! Blott ett par ord. Det spörsmål, som vi nu behandla, har karakteriserats mycket olika under debatten. Man har sagt, att det är en nykterhetsfråga, man har sagt, att det är en humanitär fråga, man har sagt, att det endast är ett drag af kitslighet, och man har sagt, att det är en politisk fråga. Utan att nu försöka gifva mig in på att fälla skiljedom mellan dessa olika uppfattningar, så tror jag dock, att det är nödvändigt, att vi, då vi nu gå att votera i denna fråga, göra klart för oss hvad motionären verkligen yrkat. Jag anser, att en upprepad påminnelse därom är nödvändig, icke minst med anledning af hvad motionären och äfven herr Carl Persson i Stallerhult under diskussionen yttrat.

Jag tror, att det var herr Carl Persson, som framställde den meningen, att denna motion skulle afse att afskaffa spritutskänkingen i Riksdagens lokaler. Detta är, såvidt jag kan se, en fullständig missuppfattning. I motionen yrkas nämligen uttryckligen endast, »att Riksdagen skall besluta, att i dess lokaler utskänking af brännvin framdeles ej må tillåtas, utan att Riksdagens båda kamrar i hvarje särskildt fall därtill lämna sitt bifall». Såvidt jag förstår detta yrkande rätt, så skulle det innebära, att om motionen bifalles och om framdeles någon vill här hålla en liten fest, där spritdrycker skulle utskänkas, så skulle han få lof att inkomma med framställning därom till Riksdagen. Med anledning däraf vill jag fråga herrarna, om herrarna tycka, att den teater, som vi haft här i dag, är synnerligen underhållande. Ty det är alldeles gifvet, att för hvarje gång en sådan framställning om utskänking skulle komma, skulle vi få en sådan här diskussion igen. För min del måste jag säga, att så rolig tycker jag icke herr Räf är, att jag vill hafva denna föreställning upprepad flere gånger.

Herr Carl Persson yttrade en sak, som jag skall bedja att få på det lifligaste instämma uti. Han sade nämligen, att motionären icke varit så lycklig vid affattande af motiveringen till föreliggande motion samt att han ej lyckats bättre vid formulerande af dess yrkande. Jag ber att få instämma i detta omdöme, och på detta skäl yrkar jag *afslag* på motionen.

Herr Räf: Ja, herr talman, det är många fel på de barn, som man icke tycker om, och så kan jag förstå, att det också är med denna motion.

Nu vill jag i fråga om den tolkning utskottet gifvit angående motionens uttryck »för hvarje särskildt fall», bedja att få säga, att utskottet gifvit den rätta tolkningen af dessa ord, så att därom behöfva vi icke diskutera.

Hvad beträffar den önskan som uttalats från något håll, att jag skulle ha gifvit motionen och dess kläm en sådan formulering, att man skulle genom bifall till motionen vinna brännvinets utvisning ur riksdagshuset för all framtid, så kunna herrarna lätt förstå, att en

Ang.
utskänkning
af brännvin
i Riksdagens
lokaler.
(Forts.)

sådan formulering är omöjlig. Ty om Riksdagen beslutar det för ett år och så nästa års Riksdag beslutar tvärtom för följande år, så blir det naturligtvis för det året i enlighet med den senaste Riksdagens beslut. Jag har emellertid ställt min motion i förhållande till det lokala vetot. Det är nämligen på det sättet i fråga om lokalt veto, att om med två tredjedels majoritet beslutes, att det skall blifva rusdrycksförbud, så blir det så, och om med två tredjedels majoritet beslutes, att det icke skall blifva sådant förbud, så blir det på detta sätt. Därför är motionen ganska parallell med bestämmelserna om det lokala vetot.]

Öfverläggningen förklarades härmed afslutad. Herr talmannen framställde propositioner på 1:o bifall till utskottets hemställan, 2:o bifall till samma hemställan med uteslutande af utskottets motivering samt 3:o afslag på utskottets hemställan och bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och förklarade herr talmannen sig anse den under 2:o upptagna propositionen hafva flertalets mening för sig. Herr Räf begärde emellertid votering, i anledning hvaraf och sedan till kontraposition antagits den under 3:o upptagna propositionen, nu uppsattes, justerades och anslogs följande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller andra tillfälliga utskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 1 med uteslutande af utskottets motivering, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej.

Vinner Nej, har kammaren, med afslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den i ämnet väckta motionen.

Voteringen utvisade 140 ja mot 58 nej, hvadan kammaren bifallit utskottets hemställan med uteslutande af motiveringen.

§ 12.

Ang.
officiella
kungörelsers
offentlig-
görande.

Slutligen föredrogs Andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande, nr 1, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:ts angående officiella kungörelsers offentliggörande; och begärdes ordet därvid af motionären

Herr Hagberg, som yttrade: Herr talman, mina herrar! För den välvilliga behandling utskottet ägnat min motion får jag tacka. Utskottet säger sig i hufvudsak omfatta den mening jag i min motion förfäktat, nämligen att det sätt att för allmänheten bekantgöra Kungl. Maj:ts, länsstyrelsernas och andra offentliga myndigheters kungörelser, som består i, att desamma uppläsas från predikstolen i våra

kyrkor, icke är tillfredsställande. Emellertid afstyrker utskottet motionen af den anledning, att frågan ligger under utredning inom vederbörande departement och att förslag till dess lösning inom en snar framtid är att förvänta; detta på grund af en riksdagsskrifvelse af år 1905 och en skrifvelse från kyrkomötet af år 1909. Om nu utskottet vill detsamma som jag, förefaller det dock, som om det varit riktigare att tillstyrka motionen. Riksdagsskrifvelsen af år 1905 går endast ut på ytterligare inskränkning i det föreskrifna kungörelseuppläsandet från predikstolen. Kyrkomötets skrifvelse går något längre; den påyrkar fullständigt upphäfvande eller väsentligt inskränkande af gällande föreskrifter om världsliga kungörelsens uppläsande i kyrkorna. Jag har i min motion hemställt om något mera, nämligen om åtgärders vidtagande för att kungörelser måtte på annat sätt än genom uppläsning från predikstolarna komma till allmänhetens kännedom. Nu kan man visserligen antaga, att Kungl. Maj:t i anledning af kyrkomötets skrifvelse är betänkt på åtgärder i sådant syfte, men därom vet man dock ingenting med visshet. I utskottets utlåtande talas om, att förslag till frågans lösning i en snar framtid är att förvänta, men månne det dock icke går så till, att en eventuell förändring i sättet för kungörelsernas offentliggörande af Kungl. Maj:t verkställs på administrativ väg utan Riksdagens hörande? Har jag rätt i denna förmodan, kommer aldrig något förslag att framläggas, som Riksdagen blir i tillfälle att pröfva. Skulle Riksdagen hysa ett liknande önskemål beträffande den nu föreliggande frågan, som det jag framhållit, synes det, som om det icke varit ur vägen att nu göra ett bestämdare uttalande än det, som gjordes år 1905. Därtill kunde Riksdagen ha så mycket större anledning, som utredningen ännu, snart sju år efter Riksdagens och tre år efter kyrkomötets skrifvelse, icke ledt till något egentligt resultat.

För min del har jag aldrig förnummit, att någon människa haft någon nytta eller glädje af, att prästen, sedan han förrättat gudstjänsten, skall pinas med att i kyrkan stå och rabbla upp långa kungörelser om alla möjliga världsliga angelägenheter, medan publiken undan för undan afdunstar. En dylik uppläsning är ju alldeles ändamålslös, och därför underlåta också ofta våra präster att läsa upp kungörelserna. Men detta står återigen i strid med lagens bud, och så länge som en lag är gällande, skall den äfven följas, förklarade en gång den förra regeringens justitieminister här i kammaren. Jag undrar dock för min del icke på, att de flesta präster, när de t. ex. ha att läsa upp de långa sammandragen af landstingets protokoll, ett arbete, som tager flera timmar i anspråk, föredraga att följa en annan maxim, uttalad af en annan medlem af samma regering, som jag nyss nämnde, och gående ut på, att man i första rummet bör se till, hvad som är nyttigt, och i andra rummet, hvad som är lagligt.

Emellertid är det nuvarande systemet oeffterrättligt, isynnerhet ifrån allmän medborgerlig synpunkt. Myndigheternas tillkännagifvanden böra ju komma till allmänhetens kännedom, men på ett annat och bättre sätt, än som nu sker.

Eftersom Riksdagens skrifvelse i ämnet ännu, efter sju år, icke ledt till önskad resultat och denna skrifvelse för öfrigt enligt min

*Ang.
officiella
kungörelser
offentlig-
görande.*

(Forts.)

Ang.
officiella
kungörelser
offentlig-
görande.
(Forts.)

tanke alltför litet tagit sikte på den medborgerliga synpunkt, ur hvilken denna fråga bör ses, skulle jag helst vilja yrka bifall till min motion. Då det emellertid icke är omöjligt, att Kungl. Maj:t i anledning af Riksdagens och kyrkomötets skrivelser i ämnet kan komma att utfärda en förordning i den riktning, som jag tillåtit mig framhålla, skall jag inskränka mig till att påpeka önskvärdheten af, att frågans behandling måtte hädanefter ske i ett något raskare tempo än hittills, så att förbättrade förhållanden uti nu ifrågavarande afseende måtte så snart som möjligt inträda.

Herr talman! Jag har intet yrkande att göra.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 13.

Upplästes följande till kammaren ankomna Kungl. Maj:ts bref:

Vi GUSTAF med Guds nåde, Sveriges, Götes och Vendes Konung, tillbjuda Eder Gode Herrar och Svenske män, ledamöter af Riksdagens Andra Kammare, Vår ynnest och nådiga benägenhet med Gud Allsmäktig!

Med djup tacksamhet för Försynens nåd gifva Vi Eder härigenom tillkänna, att Hennes Kungl. Höghet Kronprinsessan denna dag klockan 5,30 f. m. lyckligen blifvit förlöst med en prins, som kommer att i det heliga dopet undfå namnet *Bertil Gustaf Oscar Carl Eugène* och bära titel Hertig af Halland.

Förvissade, att I med Oss och Vårt Kungl. Hus delen glädjen öfver denna lyckliga tilldragelse, förblifva Vi Eder med all Kungl. nåd och ynnest städse välbevågna.

Stockholms slott den 28 februari 1912.

GUSTAF.

Axel Schotte.

Härefter yttrade herr vice talmannen: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att kammaren med anledning af det nu upplästa kungl. brefvet måtte besluta att anmoda kammarens talman att till deras Maj:ter Konungen och Drottningen, Hennes Maj:t Änkedrottningen samt till de höga föräldrarne framföra kammarens förnödsfulla lyckönskningar i anledning af denna för det kungl. huset så glädjande tilldragelse.

Hvad herr vice talmannen sålunda hemställt blef af kammaren bifallet; och beslöt kammaren tillika att lägga det upplästa brevet till handlingarna.

§ 14.

Herr *Cederborg* aflämnade en motion, nr 270, angående utredning och förslag i fråga om ökad skyndsamhet i publicerandet af Andra kammarens protokoll.

Nämnda motion bordlades.

§ 15.

Till bordläggning anmäldes:

Andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 2, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående åtgärder mot bruket af tobak m. m.;

Andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 1, i anledning af herr *Olaussons* motion, nr 81, angående afgiftsfria resor i vissa fall för värnpliktige; och

Andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande, nr 2, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående sammanfattningar af tryck i vissa frågor.

§ 16.

Justerades protokollsutdrag.

§ 17.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Molin</i> i Södertälje	under	8 dagar fr. o. m. den 2 mars,
» <i>Lemke</i>	»	10 » » » 1 »
» <i>Jansson</i> i Falun	»	4 » » » 1 »
» <i>Liljedahl</i>	»	2 » » » 1 »
» <i>Palmstierna</i>	»	den 2 mars,
» <i>Odqvist</i>	»	3 dagar fr. o. m. den 29 febr., och
» <i>Andersson</i> i Knäppinge	»	5 » » » 1 mars.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4,35 e. m.

In fidem
Per *Cronwall*.